

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Kozojed

Podmíněné zastavení trestního stíhání

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 8. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 8. 2017

.....
Jakub Kozojed

Děkuji panu JUDr. Lukáši Bohuslavovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování této práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	1
ÚVOD.....	2
1 OBEČNÁ VÝCHODISKA	4
1.1 RESTORATIVNÍ JUSTICE	4
1.2 ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	4
1.2.1 Obecná charakteristika	4
1.2.2 Jednotlivé druhy odklonů	8
1.2.2.1 Narovnání	9
1.2.2.2 Odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých.....	13
1.2.2.3 Řízení o schválení dohody o vině a trestu	15
1.2.2.4 Trestní příkaz.....	16
1.2.2.5 Fakultativní zastavení trestního stíhání	17
2 PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ.....	18
2.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ	18
2.2 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY.....	19
2.3 PODMÍNKY ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ PODLE USTANOVENÍ § 307 ODS. 1 TR 19	19
2.3.1 Řízení o přečinu.....	19
2.3.2 Souhlas obviněného se zastavením trestního stíhání.....	21
2.3.3 Doznání.....	23
2.3.4 Náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení.....	25
2.3.4.1 Náhrada škody	25
2.3.4.2 Vydání bezdůvodného obohacení.....	28
2.3.4.3 Náhrada nemajetkové újmy	28
2.3.5 Osoba obviněného a okolnosti případu	29
2.4 PODMÍNKY ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ PODLE USTANOVENÍ § 307 ODS. 2 TR 31	31
2.4.1 Zdržení se určité činnosti.....	33
2.4.2 Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti	34
2.5 ZKUŠEBNÍ DOBA A OSVĚDČENÍ SE	35
2.5.1 K pojmu řádný život.....	36

2.5.2	Přiměřená omezení a povinnosti.....	37
2.5.3	Osvědčení se	38
2.6	PRŮBĚH ŘÍZENÍ O PODMÍNĚNÉM ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ	39
2.7	PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ VE SLOVENSKÉ REPUBLICE.....	41
3	ÚVAHY DE LEGE FERENDA.....	43
	ZÁVĚR.....	45
	POUŽITÁ LITERATURA	48
	RESUMÉ.....	53
	ABSTRACT	53
	NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	54
	KLÍČOVÁ SLOVA.....	54
	KEY WORDS	54

Seznam zkratk

- **Tz, trestní zákoník**
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- **Tř, trestní řád**
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- **ZSM**
Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- **LZPS**
Zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- **Oz**
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- **Tp**
Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

Úvod

Tématem práce je podmíněné zastavení trestního stíhání. Institut, který se v českém trestním právu objevil již na počátku devadesátých let.¹ Podmíněné zastavení trestního stíhání stojí na pomezí práva hmotného – představuje svou povahou druh sankce – a práva procesního, neboť sankci představuje „hrozba“ obnovení trestního stíhání v případě, kdy obviněný ve zkušební době nevedl řádný život nebo neplnil další podmínky.

Podmíněné zastavení trestního stíhání neexistuje izolovaně, ale je součástí širší „rodiny“ institutů, které označujeme jako „odklony“. Odklony lze definovat nejméně dvojím způsobem, jednak jako odklon od klasického trestního řízení a jednak jako institucionální zakotvení principů restorativní justice. Jak bude v textu práce dále rozvedeno, záleží na pojetí jednotlivých autorů. Podmíněné zastavení trestního stíhání je odklonem v obou slova smyslech.

Téma práce je podle mého názoru s ohledem na ideová východiska podmíněného zastavení trestního stíhání aktuální. Institute vycházející z principů restorativní justice a odklony obecně představují jistý trend v trestním právu a budeme se s nimi setkávat stále častěji. Samotné podmíněné zastavení trestního stíhání bylo několikrát novelizováno a v trestním řádu se objevují i zcela nové odklony. Naposledy řízení o dohodě o vině a trestu.

Práce je členěna do tří základních kapitol. V rámci první kapitoly se zaměřuji na obecná východiska podmíněného zastavení trestního stíhání a seznamuji čtenáře s pojmy „restorativní justice“ a „odklon“, přičemž představím i jednotlivé druhy odklonů. Větší prostor bude věnován těm odklonům, kterým jsou společná ideová východiska restorativní justice.

V rámci druhé kapitoly se věnuji samotnému podmíněnému zastavení trestního stíhání. První podkapitoly jsou věnovány obecné charakteristice a krátkému shrnutí vývoje právní úpravy. Ve třetí podkapitole analyzuji jednotlivé základní podmínky, které jsou obsaženy v ustanovení § 307 odst. 2 Tř a jejichž naplnění je nezbytným předpokladem podmíněného zastavení trestního stíhání. Ve čtvrté podkapitole se zaměřuji na podmínky podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř, které umožňují podmíněně zastavit trestní stíhání i v případech, ve kterých by podmíněné

¹ Konkrétně byl do českého právního řádu zaveden s účinností od 1. 1. 1994 zákonem č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

zastavení trestního stíhání jen za splnění podmínek dle ustanovení § 307 odst. 1 Tř nebylo možné. V rámci páté podkapitoly se věnuji zkušební době a osvědčení se. Šestá podkapitola je věnovaná průběhu řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání a celou kapitolu uzavírá srovnání s právní úpravou podmíněného zastavení trestního stíhání ve Slovenské republice. Poslední – třetí – kapitola obsahuje úvahy de lege ferenda.

Cílem mé práce je komplexně shrnout právní úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání. Při vypracování jsem čerpal zejména z judikatury vyšších soudů, odborné literatury a dalších zdrojů jako jsou odborné časopisové články a online zdroje. Práce je vypracována podle právního stavu, který je účinný ke dni 31. 8. 2017.

1 Obecná východiska

1.1 Restorativní justice

Termín „*restorativní justice*“ je sjednocujícím pojmem pro některé instituty trestního soudnictví a jejich filosoficko-právní východiska. Cílem restorativní justice je především napravení poměrů oběti trestného činu. Restorativní justice neklade takový důraz na samotné potrestání pachatele², jak je tomu u tradičního trestního soudnictví (retributivní justice)³. Instituty, které vycházejí z restorativní justice, jsou ovládnány společnými klíčovými principy:⁴

1. zaměření se na škody a následné potřeby obětí trestných činů,
2. stanovení konkrétních povinností vyplývajících ze škod způsobených trestnými činy,
3. součinnost oběti, pachatele a členů společnosti v trestním řízení,
4. zapojení osob majících oprávněný zájem na situaci (oběti, pachatele, členů společnosti),
5. snaha pachatele o nápravu způsobených škod.

Platnost těchto principů lze sledovat u některých odklonů v trestním řízení (viz níže), jakož i u samotného institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, který je tématem této práce.

1.2 Odklony v trestním řízení

1.2.1 Obecná charakteristika

Samotný pojem odklonu není v české právní úpravě obsažen, přičemž nemá ani svou exaktní definici.⁵ V zahraniční literatuře se pojem odklonu objevuje v několika významech. V obecné rovině je odklon chápán jako „*odklon od uvěznění*“, tedy jako vyřízení věci, při kterém nedojde k uložení trestu odnětí svobody. V užším slova smyslu je odklon chápán jako úplné odchýlení od trestního řízení, nebo jako odklon od standardní formy trestního řízení⁶. Standardní forma řízení vychází z procesního schématu „*obžaloba – hlavní líčení – rozsudek*“.⁷ Půry uvádí, že

² STRÉMY, Tomáš, Lucia KURILOVSKÁ a Miroslava VRÁBLOVÁ. Restorativna justícia. Praha: Legés, 2015, s. 15.

³ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice In Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 8. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

⁴ STRÉMY, Tomáš, Lucia KURILOVSKÁ a Miroslava VRÁBLOVÁ. Restorativna justícia. Praha: Legés, 2015, s. 29.

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728. Student (Leges).

⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 43. Teoretik.

⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 729. Student (Leges).

v české trestněprocesní nauce bývá odklon převážně chápán právě jako odchýlení od standardní formy trestního řízení.⁸ Od standardní formy trestního řízení je možné se odchýlit dvěma způsoby:

- a) zkrácením či sumarizací trestního řízení⁹ a
- b) vyřízením věci státním zástupcem či soudem způsobem, při kterém nedojde k vyslovení viny (a uložení klasické trestní sankce).¹⁰

Ščerba úplné odchýlení od trestního stíhání označuje jako „*odklon prostý*“. Odchýlení od standardní formy trestního řízení pak označuje jako „*odklon s výchovným působením*“. Válková obdobně hovoří o odklonech s intervencí a o odklonech bez intervence.¹¹ Odklon prostý je dle Ščerby charakterizován upuštěním od trestního stíhání bez dalších trestněprávních následků pro pachatele. Věc může být vyřízena například v přestupkovém řízení. Naproti tomu odklon s výchovným působením je spojen s dalšími následky pro pachatele¹².

V rámci českého trestního práva jsou pod pojem odklonu zařazovány následující instituty: **1) podmíněné zastavení trestního stíhání, 2) narovnání, 3) podmíněné upuštění od podání návrhu na potrestání, 4) odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých.** V závislosti na konkrétním autorovi se pak pod pojem odklonu zařazuje i **5) řízení o schválení dohody o vině a trestu, 6) trestní příkaz a 7) fakultativní zastavení trestního stíhání**^{13, 14}.

⁸ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 762.

⁹ Tento způsob odchýlení se od standardní formy trestního stíhání není považován za odklon všemi autory. Ščerba uvádí, že je odklon vymezen vůči potrestání v běžném slova smyslu a nedochází při něm k vyslovení viny a uložení klasické trestní sankce. Ščerba proto tvrdí, že „*v tomto směru je jednou ze základních součástí odklonu rozhodnutí příslušného orgánu o upuštění od trestního stíhání, resp. o zastavení trestního stíhání.*“

¹⁰ Odklon v trestním řízení. HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.

¹¹ SCHEINOST, Miroslav a Helena VÁLKOVÁ a kol. Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 74. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

¹² ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 46. Teoretik.

¹³ Např. Ščerba s Válkovou pod odklony zařazují i fakultativní zastavení trestního stíhání, neboť s odklonem pracují i ve smyslu úplného odchýlení od trestního řízení. Ščerba pak nezařazuje mezi odklony řízení o schválení dohody o vině a trestu a trestní příkaz, neboť v rámci těchto institutů je vyslovena vina a uložena klasická trestní sankce (viz poznámka pod čarou č. 9).

¹⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 59–61. Teoretik.

Nabízí se otázka „*Jaký mají odklony v trestním řízení smysl?*“ – tedy jaký účel sledují. V odborné literatuře a důvodových zprávách k zákonům, které novelizují trestní řád, lze pozorovat některé odklonům společné účely.

Společným účelem odklonů je zejména snaha o zjednodušení a zefektivnění trestní justice. Zjednodušení a zefektivnění trestní justice přispívá k řešení problému nárůstu kriminality, který vede k přetíženosti soudů a dalších institucí, jakož i k nárůstu ekonomických nákladů trestní justice.¹⁵ Úmysl zákonodárce zavádět jednotlivé odklony za tímto účelem je patrný mj. z důvodových zpráv k novelám trestního řádu. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb.¹⁶ k zavedení podmíněného zastavení trestního stíhání uvádí, že okruh pachatelů, u kterého podmíněné zastavení trestního stíhání připadá v úvahu, je blízký okruhu pachatelů, kteří by při absenci této novely byli odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody, přičemž by se osvědčili. V duchu výše uvedeného účelu důvodová zpráva uzavírá: „*Je proto do značné míry zbytečné provádět celé trestní řízení, když jeho účelu lze dosáhnout podstatně jednodušším způsobem.*“ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb.¹⁷ pak v souvislosti se zavedením institutu podmíněného upuštění od podání návrhu na potrestání do trestního řádu a rozšířením institutu narovnání, kde trestní řád nově umožnil státnímu zástupci rozhodovat o narovnání ve zkráceném přípravném řízení, uvádí ve vztahu k ekonomickému aspektu věci: „*Příznivý dopad na státní rozpočet lze předpokládat v souvislosti s rozšířením institutu odklonů od trestního řízení (narovnání a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání) již do stadia před zahájením trestního stíhání.*“ V souvislosti s takto vyjádřeným účelem odklonů v trestním řízení pak hovoříme o tzv. „racionalizaci trestního řízení“.¹⁸ Tento účel je společný všem výše uvedeným odklonům v trestním řízení, byť je třeba doplnit, že k jeho naplnění nedochází v každé situaci a v konkrétní věci může být vyřízení věci prostřednictvím odklonu časově náročnější.¹⁹

¹⁵ Odklon v trestním řízení. HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.

¹⁶ Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb. o soudech a soudcích.

¹⁷ Zákon č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 33. Teoretik.

¹⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 762.

Účelem některých odklonů²⁰ je naplnění principů restorativní justice tak, jak byly vylíčeny shora. Pro tyto odklony je typické kladení důrazu na spolupráci s poškozeným, který tak snáze dosahuje satisfakce (jak morální, tak materiální), z čehož vyplývá potřeba větší součinnosti pachatele, jež je vyžadována. Pachatel je tedy zejména veden k nápravě způsobené škody.²¹ Lze shrnout, že „*tyto přístupy směřují především k obnově narušených vztahů mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí.*“²² V rámci některých odklonů je této obnovy dosahováno za pomoci mediátora. Odklony v trestním řízení pak v neposlední řadě vedou ke snížení míry stigmatizace pachatele ve společnosti.²³

Výše nastíněné účely odklonů v trestním řízení je pak nutno chápat jako účely, které jdou nad rámec klasického „neodkloněného“ trestního řízení. Účel odklonu pochopitelně vychází z účelu trestního řízení jako takového, kterým je dle Šámala „*nalezení takových postupů (ze strany orgánů činných v tr. řízení), které by zajišťovaly, aby tr. činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni, přičemž by nemělo docházet k bezdůvodným a nepřiměřeným zásahům do lidských práv a svobod. Hlavním a nejvlastnějším Ú. pak je zajistit realizaci tr. práva hmotného, které stejně jako tr. právo procesní sleduje základní společný cíl, a to ochranu zájmů společnosti, ústavního zřízení ČR, práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob. Úkolem tr. řízení je také působit výchovně na občany v duchu důsledného zachování zákonnosti a pravidel občanského soužití, jakož i působit k předcházení a zamezování tr. činnosti, neboť je lepší tr. činům předcházet, než je pouze trestat.*“²⁴

Odklony jsou svou povahou sankcí sui generis (ty odklony, které vycházejí z principů restorativní justice). Dle Solnaře se jedná o „*materiální trestněprávní sankční formy na procesním pozadí*“, které představují „*třetí kolej sankcí*“ (vedle trestů a ochranných opatření). Vnímáme-li odklon jako druh sankce, je nutné jej ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe uplatnit jen tam, kde postačuje k naplnění účelu trestního řízení, tedy jen u skutkově méně závažné věci.²⁵

²⁰ Jak bylo uvedeno výše, záleží, jak odklon pojímají jednotliví autoři. Autoři, kteří za pomoci východisek restorativní justice odklon definují, tento účel připisují odklonům jako takovým.

²¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 762.

²² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 729. Academia iuris (C.H. Beck).

²³ Tamtéž.

²⁴ Účel trestního řízení. HENDRYCH, D. a kol. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky.

²⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Vladimír SOLNAŘ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva. Praha: Novatrix, 2009, s. 598.

Navážeme-li na vnímání odklonu jako sankce sui generis, je nutná při aplikaci odklonu dobrovolnost, tzn. pachatel (obviněný) s aplikací odklonu musí souhlasit, aby nebyl narušen princip presumpce nevinny.²⁶ S ohledem na svůj charakter představují odklony výjimku z obecně platné zásady legality.²⁷

1.2.2 Jednotlivé druhy odklonů

V rámci této podkapitoly budou v přiměřeném rozsahu představeny jednotlivé odklony tak, aby je měl čtenář posléze možnost srovnat s podmíněným zastavením trestního stíhání, které bude vyloženo v následujících kapitolách. Zaměřím se zejména na narovnání a odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých, kde lze sledovat východiska restorativní justice a tedy větší provázanost s tématem této práce. Následně bude analyzován trestní příkaz, řízení o schválení dohody o vině a trestu a fakultativní zastavení trestního stíhání, byť jen v krátkosti s ohledem na převažující absenci prvků restorativní justice.

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podle ustanovení § 179g Tř představuje variantu podmíněného zastavení trestního stíhání ve zkráceném přípravném řízení. Podmínky pro aplikaci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání zcela kopírují podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání. Pro tento odklon proto platí výklad k podmíněnému zastavení trestního stíhání obdobně a z toho důvodu se mu nebudu dále věnovat samostatně. Za zmínku stojí snad jen fakt, že osvědčení ve zkušební době nevede k zastavení trestního stíhání, protože to je zahájeno až doručením návrhu na potrestání soudu. Trestní stíhání pro týž skutek však nelze zahájit na základě ustanovení § 11a písm. b) Tř. Důsledky pro podezřelého jsou tak v případě podmíněného odložení podání návrhu na potrestání shodné.

²⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 49-50. Teoretik.

²⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728. Student (Leges).

1.2.2.1 Narovnání

Narovnání bylo do trestního řádu zavedeno s účinností od 1. 9. 1995 zákonem č. 152/1995 Sb.²⁸ V rámci systematiky trestního řádu je narovnání zařazeno do části třetí (Řízení před soudem) a hlavy dvacáté druhé (Zvláštní způsoby řízení) - konkrétně je upraveno zejména v § 309 - § 314 trestního řádu.

Narovnání lze stručně charakterizovat jako dohodu mezi obviněným a poškozeným, která vyžaduje schválení státního zástupce či soudu. Narovnání je možné jak v řízení před soudem, kde jej schvaluje soud, tak v přípravném řízení, kde jej schvaluje státní zástupce. Je-li narovnání schváleno, trestní řízení se zastavuje.²⁹ Od novely, provedené zákonem č. 283/2004 Sb.³⁰, je narovnání možné i ve zkráceném přípravném řízení, kde jej schvaluje státní zástupce a věc je následně odložena. Narovnání představuje překážku rei iudicatae dle ustanovení § 11 odst. 1 písm. i) Tř, respektive dle ustanovení § 11a písm. a) Tř v případě zkráceného přípravného řízení.

Aby mohl být institut narovnání aplikován, musí být naplněny podmínky, které jsou kladeny ustanovením § 309 Tř.

- 1) Řízení je vedeno o přečinu.
- 2) S narovnáním musí souhlasit obviněný i poškozený.
- 3) Obviněný musí vážně a určitě prohlásit, že skutek spáchal, přičemž o tom nesmí být důvodné pochyby.
- 4) Obviněný musí uhradit způsobenou škodu nebo učinit k její úhradě potřebné kroky, případně jinak odčinit ujmu vzniklou přečinem.
- 5) Obviněný musí vydat bezdůvodné obohacení, nebo učinit jiná vhodná opatření k jeho vydání.

²⁸ Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ ŠCERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 87. Teoretik.

³⁰ Zákon č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- 6) Obviněný musí složit na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, přičemž tato částka nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.
- 7) Soud, či státní zástupce v přípravném řízení, musí takové vyřízení věci považovat za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

V zákonem takto vymezených podmínkách lze sledovat naplnění principů restorativní justice, zejména zájem na urovnání konfliktního stavu je zde flagrantní, neboť je vyžadován souhlas poškozeného. Na tomto místě je důležité zmínit korektiv ustanovení § 310a Tř, které stanoví, že práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného opatření. Je tak zjevné, že zákon sleduje náhradou škody (resp. vydáním bezdůvodného obohacení) právě urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným a napravení takto poškozených osobních vztahů, k čemuž by nedošlo, pokud by v roli poškozeného měl vystupovat někdo jiný než tzv. přímý poškozený.³¹

Výchovný účinek narovnání, jako další z charakteristických přístupů restorativní justice, nejlépe popisuje Šámal se Škvainem, kteří uvádí, že „*narovnání je i významným prostředkem trestní prevence, protože obviněný je zde vtažen do problémů poškozeného, aby si uvědomil rozsah, závažnost a dopad všech nepříznivých důsledků spáchaného přečinu na poškozeného, v důsledku toho byl motivován aktivně se podílet na jejich odstranění a sám na sobě pocítil nesprávnost svého počínání a z tohoto důvodu si napříště vážil zájmů a hodnot narušených trestným činem a vyvaroval se jeho opakování.*“³²

Výše náhrady škody, resp. bezdůvodného obohacení se řídí obecně platnými předpisy občanského práva. Částky, které jsou takto hrazeny, zpravidla mají odpovídat skutečné výši škody či bezdůvodného obohacení. Není nicméně vyloučeno, aby si poškozený s obviněným sjednali částku vyšší. Tato částka by však neměla být zcela nepřiměřená reálné škodě (bezdůvodnému obohacení), což by mohlo být např. znakem nátlaku vyvíjeného obviněným na poškozeného a být překážkou pro schválení dohody o narovnání soudem či státním zástupcem.

³¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 87. Teoretik.

³² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 745. Academia iuris (C.H. Beck).

Je-li alternativně dána možnost učinit nezbytné kroky pro odčinění škody, je tím míněno např. nahlášení škody pojišťovně, dohoda o srážkách ze mzdy apod. Dle literatury není vyloučeno ani užití dohody o úhradě škody, která bude zajištěna některým z občansko-právních zajišťovacích institutů. Samotná dohoda nepostačuje. Alternativou k finančnímu plnění obviněného poškozenému je jiné odčinění újmy. Jedná se zejména o případy, ve kterých trestným činem nevzniká škoda materiální (vyčíslitelná v penězích). Odčiněním újmy tak může být např. omluva nebo jiná forma osobní satisfakce.³³ Částka určená státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti nesměruje k nápravě vztahu mezi obviněným a poškozeným, ale jak uvádí Ščerba, „je výrazem *reparace dotčeného veřejného zájmu*“³⁴.

Z hlediska výše jmenovaných podmínek pro aplikaci narovnání je třeba doplnit, že institut lze aplikovat jen tam, kde s ohledem na charakter přečinu existuje konkrétní poškozený.³⁵ Konkrétní poškozený je z principu věci vyloučen např. u přečinů maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, nepřekážení či neoznámení trestného činu apod.

Na vydání rozhodnutí o narovnání neexistuje právní nárok.³⁶ Je-li z hlediska zákona zcela na vůli poškozeného a obviněného, zda budou s narovnáním souhlasit, je tomu jinak u soudu (státního zástupce v přípravném řízení), který musí své rozhodnutí zvážit z hlediska sedmé jmenované podmínky pro aplikaci institutu narovnání – „*V řízení o přečinu může (...) soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání (...) považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.*“³⁷

Při výkladu pojmu „*povaha a závažnost spáchaného činu*“ je třeba vycházet z pojmu „*povaha a závažnost spáchaného trestného činu*“, který je obsažen v § 39 odst. 2 Tz, s přihlédnutím k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, jak jsou uvedeny v ustanoveních § 41 a § 42 Tz. Šámal uvádí, že je pojem nutné ovšem vnímat i v širších souvislostech z pohledu minimalizace trestní represe, neboť jsou-li trestným činem narušeny zejména vazby mezi pachatelem a

³³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 90. Teoretik.

³⁴ Tamtéž s. 91.

³⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 82-83. Beckovy příručky pro právní praxi.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 745. Academia iuris (C.H. Beck).

³⁷Zkrácená citace § 309 Tř.

obviněným, které byly napraveny, je aplikace institutu narovnání dle Šámala žádoucí. Z hlediska „*míry, jakou byl dotčen veřejný zájem*“, lze poměrně jednoduše uzavřít, že institut narovnání se lépe uplatní zejména tam, kde míra zasažení veřejného zájmu je spíše nižší, neboť institut narovnání ze své povahy směřuje k napravení osobních vazeb mezi poškozeným a obviněným a není jím primárně řešen dopad trestného činu na veřejné zájmy. Přihlédnuto má být rovněž „*k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům*“. Šámal uvádí, že „*zkoumání osobních a majetkových poměrů je sice významným, ale nikoli převažujícím ukazatelem, jehož přílišné zdůrazňování oproti jiným kritériím by mohlo vést k nesprávnému rozhodnutí*“. Hodnotit lze zejména, zda se věk osoby obviněného neblíží věku mladistvých, zda se jedná o recidivistu, jaké bylo chování obviněného před a po spáchání trestného činu apod.³⁸

O schválení narovnání soud (státní zástupce v přípravném řízení) rozhoduje usnesením. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek a kterou může podat dle ustanovení § 309 odst. 2 Tř poškozený, obviněný a v řízení před soudem i státní zástupce.³⁹

Rozhodnutí soudu, resp. státního zástupce o schválení narovnání a zastavení trestního řízení musí splňovat náležitosti ustanovení § 311 Tř, které stanoví, že rozhodnutí musí obsahovat popis skutku, jehož se narovnání týká, a jeho právní posouzení. V rozhodnutí dále musí být uveden rozsah narovnání (výše částek náhrady škody nebo bezdůvodného obohacení a částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestných činů). Samotnému rozhodnutí předchází výslech obviněného a poškozeného podle ustanovení § 310 Tř ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání. Nejedná se o klasický důkazní prostředek, neboť účelem je zejména zjištění, zda byla dohoda uzavřena dobrovolně. Poškozený i obviněný jsou poučeni o podstatě institutu narovnání a obviněný musí prohlásit, že skutek spáchal, aby mohla být dohoda o narovnání schválena. Prohlášení o spáchání skutku nelze použít jako důkazní prostředek v pokračujícím řízení, nebylo-li narovnání schváleno.⁴⁰

³⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 747. Academia iuris (C.H. Beck).

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3526. Velké komentáře.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 748. Academia iuris (C.H. Beck).

1.2.2.2 Odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých

Institut odstoupení od trestního stíhání mladistvého (dále jen „**odstoupení od trestního stíhání**“) je upraven v ustanoveních § 70 a násl. ZSM. Jedná se o institut, který je možno aplikovat jen v řízení proti mladistvému. V rámci systematiky ZSM je odstoupení od trestního stíhání řazeno do části první (Odpovědnost mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže), hlavy II. (Mladiství), dílu 7. (Řízení v trestních věcech mladistvých) a konečně do 10. oddílu, kde jsou upraveny zvláštní způsoby řízení. Dle ustanovení § 69 odst. 1 ZSM se jedná o jeden ze tří zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých.⁴¹

Pro odstoupení od trestního stíhání je charakteristické, že kromě urychlení řízení a naplnění prvků restorativní justice se přihlíží ke specifickým účelům řízení dle ZSM⁴², tedy aby se mladistvý slovy zákona „*nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem.*“⁴³ Odstoupit od trestního stíhání je možné jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, a to za splnění kumulativně stanovených podmínek⁴⁴:

- 1) Řízení se vede o provinění, za které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

- 2) Z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého
 - a. není další trestní stíhání účelné a
 - b. potrestání mladistvého není nutné k jeho odvrácení od páchání dalších provinění.

Pro aplikaci je dále nutné naplnění podmínky vztahující se ke všem zvláštním řízením ve věcech mladistvých, tedy „*jestliže se podezření ze spáchání provinění jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným a mladistvý je připraven nést odpovědnost za*

⁴¹Vedle odstoupení od trestního stíhání lze užít jako zvláštního způsobu řízení ve věcech mladistvých i podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.

⁴² ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 762. Academia iuris (C.H. Beck).

⁴³ Ustanovení § 1 ZSM.

⁴⁴ Ustanovení § 70 ZSM.

*spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků jeho provinění“.*⁴⁵

Z první uvedené podmínky vyplývá, že se jedná o odklon, který je možný jen u typově nejméně závažných provinění, neboť – na rozdíl od narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání (včetně podmíněného odložení podání návrhu na potrestání) – je zde horní hranice trestní sazby provinění, u kterého lze od trestního stíhání odstoupit, stanovena na tři roky namísto pěti let. Trestní sazbou je míněna sazba stanovená trestním zákoníkem, nikoli sazba snižená podle ustanovení § 31 odst. 1 ZSM.⁴⁶

Zákon (ustanovení § 70 odst. 1 ZSM) stanoví, že v rámci druhé výše jmenované podmínky se přihlíží k povaze a závažnosti provinění a k osobě mladistvého. Neúčelnost trestního stíhání se hodnotí zejména s ohledem na chování obviněného po spáchání provinění – tedy zda obviněný přijal zodpovědnost za své jednání, snaží se jej odčinit apod. Z hlediska individuální prevence, tedy zda odstoupení od trestního stíhání mladistvého dostatečně odrazuje od páčání dalších provinění, je pak potřeba zkoumat zejména osobní poměry mladistvého.⁴⁷

Podmínky pro odstoupení od trestního stíhání, jak jsou nastíněny shora, jsou velmi podobné podmínkám pro fakultativní zastavení trestního stíhání (viz dále) a k odlišení mohou posloužit zejména podmínky další – fakultativní.⁴⁸ Výčet těchto podmínek je obsažen v § 70 odst. 3 ZSM:

- 1) Mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program.
- 2) Byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil.
- 3) Bylo úplně nebo alespoň částečně vráceno bezdůvodné obohacení získané proviněním a poškozený s takovým rozsahem vrácení bezdůvodného obohacení souhlasil.
- 4) Bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

⁴⁵ Ustanovení § 68 ZSM.

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 575.

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 749. Student (Leges).

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 119. Teoretik.

Za splnění těchto podmínek lze pozorovat v odstoupení od trestního stíhání prvky restorativní justice, neboť právě tehdy odstoupení od trestního stíhání působí výchovně (a v některých případech i směřuje k napravení vztahu mezi pachatelem a poškozeným). Obecně nelze tedy odstoupení od trestního stíhání zařadit mezi odklony s restorativními prvky, ani mezi odklony, které je postrádají. Z hlediska postavení poškozeného, který by měl mít s ohledem na principy restorativní justice zásadní postavení v trestním řízení, je však třeba uvést, že jeho postavení je velmi slabé. Jde zejména o fakt, že podmínky vztahující se k náhradě škody, resp. k vydání bezdůvodného obohacení nejsou obligatorní, a dále pak o skutečnost, že samotný souhlas poškozeného není vyžadován.⁴⁹

S ohledem na skutečnost, že se jedná o podmínky fakultativní, je třeba zdůraznit, že nejen jejich absence (např. neuložení výchovného opatření v podobě probačního programu, ...), ale i jejich porušení (neudělení souhlasu poškozeným, ...) nebrání ex lege odstoupení od trestního stíhání. Porušení těchto podmínek může být však pochopitelně, jak píše Šámal se Škvainem, signálem, zda jsou skutečně dány všechny podmínky pro odstoupení od trestního stíhání – tzn., zda opravdu např. chybí veřejný zájem na uložení opatření.⁵⁰

S odstoupením od trestního stíhání musí mladistvý souhlasit. Nesouhlasí-li mladistvý, přičemž se v řízení pokračuje jen protože mladistvý s odstoupením od trestního stíhání nesouhlasí, a soud pro mládež zároveň neshledá důvod pro zproštění viny, vysloví soud vinu, trestní opatření však neuloží.⁵¹

1.2.2.3 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení dohody o vině a trestu je upraveno v rámci části třetí (Řízení před soudem), hlavy dvacáté (Zvláštní způsoby řízení) trestního řádu, konkrétně v ustanoveních § 314o až § 314s. Řízení samotnému pak předchází jednání o dohodě o vině a trestu podle ustanovení § 175a Tř a návrh na schválení dohody o vině a trestu dle ustanovení § 175b Tř. Tato ustanovení jsou v rámci systematiky trestního řádu řazena v části druhé (Přípravné řízení) a hlavě desáté (Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení).

⁴⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 121. Teoretik.

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 763. Academia iuris (C.H. Beck).

⁵¹ Ustanovení § 70 odst. 6 ZSM.

Podle ustanovení § 175a odst. 1 Tř platí, že lze jednání o dohodě o vině a trestu zahájit, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Dohodu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti jeho obhájce. Podle ustanovení § 175a odst. 3 Tř je nutnou podmínkou pro uzavření dohody prohlášení obviněného, že skutek spáchal. Dohodu lze podle ustanovení § 175a odst. 8 Tř sjednat o všech trestných činech s výjimkou zvláště závažných zločinů, tedy těch trestných činů, u kterých horní hranice trestní sazby dosahuje nejméně deseti let (§ 14 odst. 3 Tz). Obsahové náležitosti dohody jsou obsaženy v ustanovení § 175a odst. 6 Tř.

Dohoda o vině a trestu má svou předlohu v angloamerickém právním prostředí. Jejím smyslem je zejména zrychlení trestního řízení, kterého je dosaženo „uzavřením přijatelné dohody mezi státním zástupcem na jedné straně a obviněným na straně druhé za současného zohlednění zájmů poškozeného, o způsobu vyřízení věci“.⁵² V zohlednění zájmu poškozeného lze sledovat posun k restorativní justici. Poškozený se může aktivně účastnit sjednání dohody o vině a trestu a zejména se tak vyjádřit k rozsahu a způsobu náhrady škody a nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Dále by sjednaná dohoda měla zabraňovat i sekundární viktimizaci, jelikož oběť trestného činu nebude muset snášet pokračující trestní řízení, především výsledky v rámci hlavního líčení.⁵³ Dohodu o vině a trestu je podle ustanovení § 179b odst. 5 Tř možné sjednat i ve zkráceném přípravném řízení.

Dohodu schvaluje soud ve veřejném zasedání poté, co je dohoda přezkoumána předsedou senátu dle ustanovení § 314o Tř. Soud dohodu o vině a trestu schválí, jestliže je správná a přiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem a výše uloženého trestu. Soud dále hodnotí i rozsah náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, a zda byla dodržena práva obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.⁵⁴

1.2.2.4 Trestní příkaz

Trestní příkaz umožňuje podle ustanovení § 314e odst. 1 Tř samosoudci rozhodnout bez projednání věci v hlavním líčení, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Závažnost trestných činů, o kterých může být rozhodnuto trestním příkazem, je

⁵² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 2260. Velké komentáře.

⁵³ Tamtéž s. 2262.

⁵⁴ Ustanovení § 314r odst. 2 Tř.

vymezena dvojitým způsobem. Jednak dle ustanovení § 314a Tř samosoudce rozhoduje jen o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a jednak nesmí být uložen přísnější trest, než stanovuje § 314e odst. 2 Tř.⁵⁵

Trestní příkaz, který nabude právní moci, má dle ustanovení § 314e odst. 7 Tř povahu odsuzujícího rozsudku. Nicméně proti trestnímu příkazu může na základě ustanovení § 314g odst. 1 Tř podat obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat ve prospěch obviněného odvolání, a státní zástupce odpor. Včasné podané odpor ruší trestní příkaz a samosoudce ve věci nařídí hlavní líčení.⁵⁶

1.2.2.5 Fakultativní zastavení trestního stíhání

Jedná se o tzv. odklon bez intervence⁵⁷, resp. bez výchovného působení podle Ščerby. Podstatou tohoto odklonu je zastavení trestního řízení a upuštění od jakékoliv represe v případě, kdy další řízení není účelné.⁵⁸

Podmínkou podle ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) Tř je, že „vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.“ Podle ustanovení § 172 Tř takto může trestní stíhání zastavit státní zástupce v rámci přípravného řízení. Nebylo-li ve věci dosud zahájeno trestní stíhání, může státní zástupce za stejných okolností věc odložit, jestliže takovým okolnostem nasvědčuje proběhlé prověřování. Soud může z tohoto důvodu trestní řízení zastavit po předběžném projednání obžaloby podle § 188 odst. 2 Tř, nebo v hlavním líčení podle § 223 odst. 2 Tř.

⁵⁵ Přičemž platí, že trest musí být přiměřený mj. povaze a závažnosti spáchaného trestného činu dle ustanovení § 38 Tz.

⁵⁶ Ustanovení § 314g odst. 2 Tř.

⁵⁷ SCHEINOST, Miroslav a Helena VÁLKOVÁ a kol. Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 74. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

⁵⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 45-46. Teoretik.

2 Podmíněné zastavení trestního stíhání

2.1 Základní vymezení

Podmíněné zastavení trestního stíhání je v rámci systematiky trestního řádu zařazeno do části třetí (Řízení před soudem) a hlavy dvacáté (Zvláštní způsoby řízení). Konkrétně je upraveno zejména v § 307 - § 309 trestního řádu. Jedná se o vůbec první institut v českém trestním právu, u nějž jsou sledovány cíle restorativní justice (pro srovnání institut narovnání byl do trestního řádu zaveden s účinností od 1. 9. 1995).⁵⁹ Ustanovení § 307 odst. 1 Tř stanovuje podmínky, které musí být pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání splněny:

- 1) Řízení je vedeno o přečinu.
- 2) Obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí.
- 3) Obviněný se k činu doznal.
- 4) Obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě.
- 5) Obviněný vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání.
- 6) Vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně považovat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání za dostatečné.

Jak uvádí Púry: „*Podstatou podmíněného zastavení trestního stíhání je dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že vyhoví-li obviněný stanoveným podmínkám po určité zkušební době, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně.*“⁶⁰

Základní podmínkou pro definitivní zastavení trestního stíhání je ve smyslu ustanovení § 308 Tř vedení řádného života ve zkušební době. Předpokladem pro naplnění této podmínky je, jak uvádí Šámal, následná úplná bezúhonnost obviněného. Naplněním tohoto předpokladu je, že se obviněný nedopustí trestného činu, přestupku, kárného provinění či jiného deliktu. Vedle hlediska bezúhonnosti se však přihlíží i k chování obviněného v osobní rovině (v rovině, která

⁵⁹ Tamtéž s. 61.

⁶⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 780.

stojí mimo sankční mechanismy veřejného práva). Hodnotí se plnění občanských, rodinných i pracovních povinností.⁶¹

2.2 Vývoj právní úpravy

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání byl zaveden do českého právního prostředí s účinností od 1. 1. 1994 zákonem č. 292/1993 Sb.⁶² Po sérii novel legislativně-technického charakteru přišla první změna, kdy s účinností od 1. 7. 2011 byla zákonem č. 181/2011 Sb.⁶³ vedle povinnosti k náhradě škody zavedena povinnost k vydání bezdůvodného obohacení. Dosud nejzásadnější změnou je však novelizace zákonem č. 193/2012 Sb.⁶⁴ S účinností od 1. 9. 2012 může soud (státní zástupce), je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, dle ustanovení § 307 odst. 2 Tř rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, jen zaváže-li se obviněný ke zdržení se činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí-li na účet soudu (státního zastupitelství v přípravném řízení) částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti. Tato novela zároveň umožnila prodloužit až o jeden rok zkušební dobu v případech, kdy před novelou bylo nutné rovnou pokračovat v trestním stíhání.

Za podstatnou změnu lze také považovat zavedení podmínky řízení o přečinu zákonem č. 41/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010. K dopadům této změny blíže viz podkapitola 2.3.1.

2.3 Podmínky zastavení trestního stíhání podle ustanovení § 307 odst. 1 Tř

2.3.1 Řízení o přečinu

Trestní stíhání může být podmíněně zastaveno pouze tehdy, vede-li se o přečinu. Zákonodárce tím vymezil v základní rovině typovou závažnost skutků, u kterých je možné trestní stíhání zastavit. Přečinem se rozumí ve smyslu ustanovení § 14 odst. 2 Tz všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Z hlediska posouzení horní hranice trestní sazby není rozhodná její modifikace podle ustanovení § 31 odst. 1, 3 ZSM (snížení trestní sazby trestu odnětí svobody

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3503. Velké komentáře.

⁶² Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁶³ Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁶⁴ Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

pro mladistvé) nebo ustanovení § 107 a 108 Tz (zvýšení horní hranice trestní sazby pro pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny). Relevantní není ani potenciální snížení či zvýšení trestní sazby z hlediska § 43, 58, 59 Tz (ukládání souhrnného a úhrnného trestu, mimořádné snížení a mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody). Z hlediska právního posouzení je pak rozhodné, zda je stíhaný skutek jako přečin kvalifikován v usnesení o zahájení trestního stíhání, respektive v obžalobě či navazujícím soudním řízení.⁶⁵

Podmínka řízení o přečinu byla do trestního řádu zavedena v souvislosti s rekodifikací trestního zákoníku s účinností od 1. 1. 2010 zákonem č. 41/2009 Sb.⁶⁶. Do té doby bylo možné podmíněně zastavit trestní stíhání, bylo-li trestní řízení vedeno o trestném činu, na který zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let. Došlo tedy k rozšíření množiny případů, kdy je možné trestní stíhání podmíněně zastavit o ty skutky, kterými byl spáchán nedbalostní trestný čin, pro nějž zákon stanoví horní hranici trestní sazby převyšující pět let.

Toto rozšíření množiny trestných činů, kterých se může podmíněně zastavení trestního stíhání týkat, bylo terčem kritiky některých autorů. Ščerba tak např. uvádí, že „*jde bohužel o projev zcela zbytečné snahy zákonodárce spojit kategorii přečinů, vycházející z nově zakotvené bipartice trestných činů, se všemi možnými instituty, bez ohledu na racionalitu takového kroku.*“⁶⁷ Dle Ščerby jsou některé trestné činy natolik závažné, že se aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání jeví jako velmi nevhodná.⁶⁸

Domnívám se, že ke zhodnocení této novely je nutné rozlišit rovinu teoretickou a rovinu praktického dopadu. V rovině teoretické lze jistě namítat, s ohledem na charakter institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, že v řízení o některých typově závažnějších přečinech, jako je například usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 4 Tz nebo obecné ohrožení z nedbalosti podle § 273 odst. 4 Tz, kde lze v kvalifikované skutkové podstatě uložit trest odnětí svobody v délce trvání až deseti let, není vhodné trestní stíhání podmíněně zastavit. V praxi však, mám za to, k podmíněnému zastavení trestního stíhání v těchto případech

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3479 - 3480. Velké komentáře.

⁶⁶ Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

⁶⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 62. Teoretik.

⁶⁸ Tamtéž.

nedochází a nebude docházet. Soudce či státní zástupce zkrátka nebude podmíněně zastavení trestního stíhání považovat za dostatečné ve smyslu ustanovení § 307 odst. 1 alinea Tř. Dle tohoto ustanovení je posuzováno, zda je vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu, rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání dostatečné (podrobněji viz podkapitola 2.3.5). Je zřejmé, že čím je spáchaný skutek závažnější, tím musí být okolnosti, které odůvodňují rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání jako dostatečné, významnější. Je to právě trestní sazba, kterou zákonodárce určuje typovou závažnost jednotlivých trestných činů.⁶⁹ Lze si jen těžko představit okolnosti, za kterých by bylo podmíněně zastavení trestního stíhání dostatečné například v případě usmrcení z nedbalosti podle ustanovení § 143 odst. 4 Tz, tedy byla-li by hrubým porušením zákonů o ochraně životního prostředí nebo zákonů o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienických zákonů způsobena smrt nejméně dvou osob. Byť nejsou k dispozici souhrnné statistiky⁷⁰, je možné tento názor podepřít údaji alespoň statisticky relevantními. Např. Obvodní soud pro Prahu 1, který v letech 2010 a 2011 podmíněně zastavil 77 trestních stíhání, ani jednou nezastavil trestní stíhání pro trestný čin, za který by trestní zákoník stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby přesahující 5 let.⁷¹

2.3.2 Souhlas obviněného se zastavením trestního stíhání

Základní podmínkou podle § 307 odst. 1 Tř je souhlas obviněného se zastavením trestního stíhání. Souhlas obviněného se zastavením trestního stíhání musí být proveden takovým způsobem, aby o něm nebylo pochyb, neboť se tím obviněný vzdává práva na řádné projednání případu.⁷² Souhlas by tak neměl být například vynucený⁷³ či podmíněný⁷⁴. Takovým souhlasem však není pouhý návrh obhájce obviněného. V případě, kdy obhájce takový postup navrhne, musí si příslušný orgán vyžádat stanovisko obviněného (z logiky věci pak vyplývá, že si takové

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 144. Student (Leges).

⁷⁰ Statistická ročenka kriminality, kterou každoročně vydává Ministerstvo spravedlnosti ČR, je z tohoto hlediska nepoužitelná, neboť nerozlišuje mezi základními a kvalifikovanými skutkovými podstatami (jsou-li obsaženy ve stejném paragrafu), nehledě na fakt, že ročenka obsahuje v evidenci jen podmíněná zastavení trestního stíhání, rozhodl-li o nich státní zástupce.

⁷¹ R/9 Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011 (Trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012).

⁷² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 731. Student (Leges).

⁷³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 67. Teoretik.

⁷⁴ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2003, sp. zn. 4 Tz 84/2003.

stanovisko vyžádá jen tehdy, připadá-li z hlediska příslušného orgánu takový postup vůbec v potaz), nepřiložil-li jej obhájce v písemné podobě ke svému návrhu.⁷⁵

Neboť ustanovení § 307 odst. 1 Tř nestanoví formální náležitosti pro projevení souhlasu obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání, užije se úprava pro formu podání podle ustanovení § 59 odst. 1 věta druhá Tř. Doznání je tedy možné učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem.⁷⁶ K tomu je třeba ve vztahu k podmíněnému zastavení trestního stíhání v přípravném řízení dodat, že podle pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce je státní zástupce povinen si souhlas obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání vyžádat písemně nebo ústně do protokolu, popřípadě za tím účelem obviněného do protokolu vyslechnout.⁷⁷

Byť tak není v trestním řádu výslovně uvedeno, odborná literatura dochází k závěru, že je právem obviněného souhlas, který byl udělen, vzít zpět. Závěr opačný by kolidoval s právem na spravedlivý proces podle ustanovení čl. 36 odst. 1 LZPS a podle ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které je realizováno ve standardním trestním řízení.⁷⁸ Podle Ščerby lze analogicky dle ustanovení § 163 odst. 2 Tř usoudit, že je možno tak učinit, dokud se odvolací soud neodebere k závěrečné poradě.⁷⁹ Podle judikatury Nejvyššího soudu ČR není opětovné udělení souhlasu možné, neboť to vyplývá z povahy jednoznačnosti takového úkonu.⁸⁰

Zákon, na rozdíl od úpravy narovnání v ustanovení § 309 odst. 1 Tř (viz podkapitola 1.2.2.1), nevyžaduje souhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání. Mimo jiné z tohoto důvodu platí, že narovnání vychází z principů restorativní justice více než podmíněné zastavení trestního stíhání.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3481. Velké komentáře.

⁷⁶ K tomu viz rozsudek Městského soudu v Praze, 61 To 275/2003.

⁷⁷ Čl. 62 pokynu obecné povahy ze dne 19. listopadu 2003, poř. č. 12/2003 nejvyššího státního zástupce, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním.

⁷⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 57. Beckovy příručky pro právní praxi.

⁷⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 67. Teoretik.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2003, sp. zn. 4 Tz 84/2003.

2.3.3 Doznání

Podle ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) Tř je obligatorní podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání doznání obviněného. Doznáním obviněný potvrzuje, že spáchal skutek, který je mu kladen za vinu. Doznání se musí zásadně vztahovat k veškerým skutkovým okolnostem případu, ze kterých je možné usoudit na naplnění všech znaků trestného činu, pro který je obviněný stíhán,⁸¹ ale nevztahuje se na právní kvalifikaci skutku.⁸² Z toho důvodu ani není podle judikatury potřeba, aby obviněný uvedl, že se cítí být vinen.⁸³

Znaky trestného činu rozumíme protiprávnost, subjekt, subjektivní stránku, objekt a objektivní stránku.⁸⁴ Neboť je obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu zavinění, je třeba se doznat právě i k zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu či nedbalosti.⁸⁵ To neplatí nicméně beze zbytku, neboť u nevědomé nedbalosti podle ustanovení § 16 odst. 1 písm. b) Tz platí, že *„je možno za doznání považovat i výpověď, ve které obviněný neuvádí některé podstatné okolnosti významné pro posouzení trestnosti činu, neboť je právě pro svou nepozornost, v níž lze spatřovat nedbalost, nepostřehl, ale připouští, že tyto okolnosti nastaly, a nevznáší žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti.“*⁸⁶

Ve vztahu k protiprávnosti, jakožto pojmovému znaku trestného činu, je pak literaturou⁸⁷ zdůrazněno, že z doznání musí být o protiprávnosti vyvoditelný závěr. V praxi se pak bude nejčastěji jednat o absenci okolností vylučujících protiprávnost. Viz např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové: *„Za doznání obžalovaného k činu ve smyslu ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř. nelze považovat takovou jeho výpověď, která obsahuje popis skutku zahrnující okolnosti, které by vylučovaly protiprávnost činu, např. že jednal v nutné obraně podle § 13 tr. zák.“*⁸⁸

⁸¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 781.

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3480. Velké komentáře.

⁸³ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 383/2005, [R 57/2006 tr.]

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 131–132. Student (Leges).

⁸⁵ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 831/94, [SR 4/1995 str. 92]

⁸⁶ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 383/2005, [R 57/2006 tr.]

⁸⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 57–58. Beckovy příručky pro právní praxi.

⁸⁸ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, 10 To 336/2003, [R 3/2005 tr.]

Podle mého názoru z výše uvedeného vyplývá, že z hlediska obviněného lze doznání považovat za pravdivé vyličení rozhodujících skutečností, ze kterých lze usoudit na naplnění všech znaků TČ, bez dalšího. Tedy obviněný by mohl např. za současného doznání tvrdit, že konkrétní jednání znaky TČ, pro který je obviněný stíhán, nenaplnuje a že se cítí být nevinný. Rozhodující je, zda soud (státní zástupce v přípravném řízení) usoudí ze skutků, ke kterým se obviněný doznal, že byly naplněny znaky TČ, pro který je stíhán.

Doznání je činěno výpovědí obviněného podle § 90 a násl. Tř a musí být zaznamenáno v protokolu (§ 55 odst. 1 Tř)⁸⁹. Doznání tak není možné učinit jinou formou (např. písemně či telegraficky), jak je tomu u udělení souhlasu s podmíněným zastavením trestního stíhání. Doznání nicméně může být, a v praxi i často bývá, součástí jedné výpovědi společně se souhlasem s podmíněným zastavením trestního stíhání. Výpověď musí být podána v procesním postavení obviněného ve smyslu ustanovení § 32 Tř a za doznání tak není možné považovat vysvětlení podané v rámci prověřování apod.⁹⁰

Doznání je nutno odlišovat od souhlasu s podmíněným zastavením trestního stíhání, neboť doznání nelze souhlasem nahradit a nelze jej z něj ani vyvozovat. K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001: „*Nedostatek doznání totiž nelze nahradit souhlasem obviněné s podmíněným zastavením trestního stíhání, neboť jde o dvě samostatné a kumulativně stanovené zákonné podmínky, které musí být splněny zároveň, a ze splnění jedné z nich nelze bez dalšího dovozovat i splnění druhé podmínky.*“

Obviněný nesmí být pochopitelně k doznání nucen, neboť platí zásada nemo tenetur se ipsum accusare (nikdo není povinen sám sebe obviňovat), jež je v českém právním řádu zakotvena mj. v čl. 40 odst. 4 LZPS a pro trestní řízení pak i v ustanovení § 33 odst. 1 Tř a v ustanovení § 92 odst. 1 Tř, které stanoví, že obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání.⁹¹ Vantuch uvádí, že i pravidelné upozorňování na možnost podmíněného zastavení trestního stíhání, dozná-li se obviněný, lze považovat za formu nepřijatelného nátlaku.⁹²

⁸⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě, 6 To 377/95, [R 6/1996 tr.]

⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka Olomouc, 2 To 50/96, [R 46/1996 tr.]

⁹¹ MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare) [online]. In: [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-zakaz-donucovani-k-sebeobviňovani-nemo-tenetur-se-ipsam-accusare.aspx>

⁹² VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 2., vyd. Praha: C.H. Beck, 2002, s. 381. Beckovy příručky pro právní praxi.

Ščerba pak jako problematickou vnímá i samotnou povahu doznání, jelikož protokol o výsledku obviněného, ve kterém je doznání zachyceno, může posloužit v případném dalším řízení jako uvěřitelný důkaz. Podle Ščerby se obava z takového postupu může střetávat s výše nastíněnou zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*, a proto dává do protikladu (jako možnou inspiraci) prohlášení o spáchání skutku, které plní obdobnou roli v případě narovnání (§ 309 odst. 1 písm. a) Tř), ale s tím rozdílem, že při neschválení narovnání nelze k takovému prohlášení v dalším řízení vůbec přihlížet (§ 314 Tř).⁹³ Osobně s tímto názorem nesouhlasím. U podmíněného zastavení trestního stíhání primárně sledujeme kumulativní splnění několika podmínek (mj. doznání), přičemž každá z těchto podmínek dílčím způsobem odůvodňuje závěr, že standardní průběh trestního řízení není k dosažení účelu trestního řízení zapotřebí. Splnění těchto podmínek vypovídá o vztahu obviněného k vlastní trestné činnosti. Kdyby pro obviněného plynuly důsledky z doznání (nebo například z dohody o náhradě škody) jen v případě, že bude trestní stíhání podmíněně zastaveno, nevypovídalo by to nic o vztahu obviněného k vlastní trestné činnosti a takové doznání by žádným způsobem neodůvodňovalo závěr, že je podmíněné zastavení trestního stíhání dostatečné z hlediska účelu trestního řízení. Doznání by tak bylo samoučelné a postrádalo by smysl.

Orgány činné v trestním řízení jsou vázány vyhledávací zásadou obsaženou v ustanovení § 2 odst. 5 Tř, tedy i přes doznání obviněného jsou povinny zjišťovat skutkový stav věci do takové míry, aby o něm nebyly důvodné pochyby. Obviněný může být totiž v některých případech motivován k doznání, i přestože se skutku, který je mu kladen za vinu, nedopustil. Takovou motivaci může mít typicky osoba bez záznamu v rejstříku trestů, u které by i jen riziko odsuzujícího rozsudku a s ním související záznam v trestním rejstříku může představovat impulz k nepravdivému doznání.⁹⁴

2.3.4 Náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení

2.3.4.1 Náhrada škody

Podle ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) Tř je možné podmíněně zastavit trestní stíhání, byla-li činem způsobena škoda, pokud obviněný škodu nahradil, nebo s poškozeným⁹⁵ o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Škodou rozumíme podle

⁹³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 65. Teoretik.

⁹⁴ Tamtéž s. 64.

⁹⁵ Poškozeným je podle ustanovení § 43 odst. 1 Tř ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.

ustanovení § 2894 Oz újmu na jmění. Jměním osoby je podle ustanovení § 495 Oz majetek (vše, co osobě patří) a dluhy. Vyjma škody skutečné se hradí i ušlý zisk (§ 2952 Oz). Z výše uvedeného vyplývá, že dle ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) Tř není podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání náhrada nemajetkové újmy. Ustanovení § 2951 Oz stanoví, že se škoda nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích. Judikatura dovozuje, že je nutné nahradit škodu všem poškozeným, aby mohlo být trestní stíhání podmíněně zastaveno.⁹⁶ Podmíněně zastavit trestní stíhání je možné i v případech, kdy nebyla přečinem způsobena škoda.⁹⁷ Náhrada škody je jednou z charakteristických podmínek pro aplikaci odklonu v trestním řízení (definujeme-li odklon za užití východisek restorativní justice).⁹⁸

Podle Sotoláře platí, že „(...) je podmínkou náhrada takové škody, která by jinak mohla být předmětem uplatňování a rozhodování v adhézním řízení, (...)“.⁹⁹ Zde je na místě podotknout, že se po novele trestního řádu¹⁰⁰ s účinností od 1. 7. 2011 hradí škoda v adhézním řízení pouze v penězích¹⁰¹. Ve vztahu k podmíněnému zastavení trestního stíhání žádné takové omezení neplatí a škodu je tedy možné nahradit i uvedením v předešlý stav, jak je vyloženo shora. Domnívám se, že nejen náhrada škody jako taková, ale i možnost nahradit ji uvedením v předešlý stav, přispívá k restorativnímu charakteru institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Je to právě poškozený, kdo je oprávněn zvolit způsob náhrady škody, je-li náhrada škody uvedením v předchozí stav možná.¹⁰² Role poškozeného je tak ve vztahu k náhradě škody vyšší. Na druhou stranu je z hlediska restorativního charakteru podmíněného zastavení trestního stíhání nepřilíš šťastná absence povinnosti k náhradě nemajetkové újmy, kterou v adhézním řízení uplatnit lze.¹⁰³

Vedle samotné náhrady škody je možné, aby obviněný s poškozeným o náhradě škody uzavřel dohodu. V případě, že je škoda způsobena více pachateli, „není potřebné, aby pachatel, ohledně něhož je podle tohoto ustanovení postupováno, zaplatil nebo uzavřel dohodu o náhradě celé

⁹⁶ Usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočka Olomouc, 2 To 89/95, [SR 1/1996 str. 12]

⁹⁷ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, 3 To 21/96, [R 47/1996 tr.]

⁹⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 67. Teoretik.

⁹⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 58. Beckovy příručky pro právní praxi.

¹⁰⁰ Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰¹ Viz ustanovení § 43 odst. 3 Tř.

¹⁰² Ustanovení § 2951 Oz.

¹⁰³ Viz ustanovení § 43 odst. 3 Tř.

škody způsobené více pachateli, zvláště je-li náhrada škody pokryta dohodou i s dalšími spolupachateli. Poškozený může mít různou motivaci k tomu, aby na konkrétním pachateli požadoval náhradu v rozsahu menším, než jak byla škoda způsobena. Dokonce teoreticky nemusí požadovat náhradu škody vůbec, či náhradu škody odmítnout. Bylo by paradoxní, aby takovým postupem poškozený zmařil využití postupu podle § 307 tr. ř., když jinak by byly ostatní podmínky pro tento postup splněny.¹⁰⁴ Takto formulované závěry mají širší dopad a uplatní se i na závazek jednoho obviněného vůči jednomu poškozenému. Je zcela na vůli poškozeného rozhodnout se o výši částky, ohledně které je ochoten uzavřít dohodu o náhradě škody.¹⁰⁵ Neboť dohodou lze sjednat náhradu škody např. ve splátkách, je do jisté míry¹⁰⁶ umožněno podmíněně zastavit trestní stíhání i nemajetným osobám, které si nemohou dovolit nahradit škodu jednorázově již v době rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání.¹⁰⁷

Podle ustanovení § 307 odst. 4 Tř platí, že soud (respektive státní zástupce v přípravném řízení) v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněnému uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Takové rozhodnutí je pak exekučním titulem podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. b) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Tento fakt představuje pro poškozeného výhodu, neboť uzavřel-li by dohodu s obviněným za jiných okolností (trestní stíhání obviněného by nebylo podmíněně zastaveno), musel by se nejprve obrátit na soud v civilním řízení, aby získal exekuční titul.

Zákon vedle přímé náhrady škody a dohody o její náhradě umožňuje učinit jiná potřebná opatření k její náhradě. Typicky se může jednat o oznámení pojistné události pojišťovně za současného poskytnutí veškeré součinnosti nutné k náhradě škody pojišťovnou (označení poškozeného, ...).¹⁰⁸ Potřebným opatřením pak dále je například uložení prostředků na náhradu škody do soudní úschovy.¹⁰⁹ Naopak nelze považovat za takové opatření pouhý slib, který dal

¹⁰⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 3 To 207/2001, [R 29/2002 tr.]

¹⁰⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 52. Beckovy příručky pro právní praxi.

¹⁰⁶ S dohodou pochopitelně musí souhlasit poškozený, který má ovšem často nepřiměřené požadavky ohledně výše náhrady škody. Viz poznámka pod čarou č. 118.

¹⁰⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 68–69. Teoretik.

¹⁰⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 693/94, [R 19/1995 tr.]

¹⁰⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 3 To 380/94, [R 20/1995 tr.]

obviněný orgánům v přípravném řízení,¹¹⁰ což platí obdobně pro prohlášení, které učiní obviněný v hlavním líčení.¹¹¹

2.3.4.2 Vydání bezdůvodného obohacení

Pokud bylo činem získáno bezdůvodné obohacení, platí podle ustanovení § 307 odst. 1 písm. c) Tř, že je možné podmíněně zastavit trestní stíhání, jen pokud jej obviněný vydal, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání. Ve smyslu ustanovení § 2991 odst. 1 Oz bezdůvodným obohacením rozumíme obohacení bez spravedlivého důvodu. Jedná se zejména o získání majetkového prospěchu plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užití cizí hodnoty, nebo tím, že za někoho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.¹¹²

Pro vydání bezdůvodného obohacení platí z hlediska aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání obdobný postup jako pro náhradu škody¹¹³. Podmíněně zastavit trestní stíhání je tak možné i v případě, že se obviněný bezdůvodně neobohatí. Výše částky, ohledně které má být uzavřena dohoda o vydání bezdůvodného obohacení, není předmětem hodnocení orgánů činných v trestním řízení. Rovněž slib či prohlášení nebude dostačovat jako jiné vhodné opatření k vydání bezdůvodného obohacení.

2.3.4.3 Náhrada nemajetkové újmy

Zákon náhradu nemajetkové újmy jako podmínku pro podmíněně zastavení trestního stíhání nestanoví. Danková s Pelcem hovoří přímo o legislativním nedostatku, který by měl být odstraněn, „*neboť občanský zákoník odlišuje škodu (materiální újmu) a nemajetkovou újmu (imateriální újmu)*.“¹¹⁴ Nicméně podle důvodové zprávy¹¹⁵ k zákonu č. 181/2011 Sb.¹¹⁶, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bylo přímým úmyslem zákonodárce nemajetkovou újmu do úpravy nezahrnout, „*a to s ohledem na povahu těchto institutů* [podmíněně zastavení trestního

¹¹⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 424/96, [R 27/1997 tr.]

¹¹¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, 10 To 336/2003, [R 3/2005 tr.]

¹¹² Ustanovení § 2991 odst. 2 Oz.

¹¹³ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 781.

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 731. Student (Leges).

¹¹⁵ Zvláštní část důvodové zprávy k čl. I.

¹¹⁶ Právě tímto zákonem byla zavedena podmínka vydání bezdůvodného obohacení.

stíhání a narovnání] a procesní fázi, ve které dochází k jejich uplatnění. “ Podle Ščerby je jedním z možných důvodů této úpravy poměrná složitost peněžního vyčíslení nemajetkové újmy, což může aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání značně zdržet.¹¹⁷ Podle mého názoru to může být i důsledkem neúměrně vysokých nároků poškozených, které při dané složitosti peněžního vyčíslení budou ještě častější než u náhrady škody.¹¹⁸

2.3.5 Osoba obviněného a okolnosti případu

Trestní řád stanoví (§ 307 odst. 1 alinea), že je možné trestní stíhání podmíněně zastavit, jestliže (za současného splnění předchozích podmínek) vzhledem k **osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu** lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Zkoumání těchto podmínek se děje v obdobném rozsahu jako při posuzování, zda je vhodné upustit od potrestání podle ustanovení § 46 odst. 1 Tz a zda je vhodné podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody podle ustanovení § 81 odst. 1 Tz, nicméně v případě podmíněného zastavení trestního stíhání je třeba posuzovat naplnění těchto podmínek přísněji.¹¹⁹ Podmínky je nutné zkoumat jednotlivě, neboť nepostačí, jak uvádí Šámal se Škvainem, „jen obecný poukaz na zachovalost obviněného a nižší typovou škodlivost přečinu s ohledem na zákonnou trestní sazbu“.¹²⁰ Zohlednění těchto podmínek lze chápat jako zohlednění povahy a závažnosti trestného činu ve smyslu ustanovení § 39 odst. 2 Tz.¹²¹

Přihlédnutím k osobě obviněného a okolnostem případu posuzujeme konkrétní závažnost spáchaného činu, jež stojí vedle závažnosti typové, která je pro účely podmíněného zastavení trestního stíhání vyjádřena podmínkou řízení o přečinu. Čin tak musí být malé závažnosti, aby bylo možné uvažovat o podmíněném zastavení trestního stíhání, přičemž je ale nutná, pro uplatnění trestní odpovědnost a trestněprávních důsledků touto formou, společenská škodlivost činu ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 Tz. Soud (státní zástupce) by při rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání měl brát zřetel nejen na individuální prevenci kriminality, ale i na generální prevenci kriminality. Tedy není rozhodné pouze, jakým

¹¹⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 71.

¹¹⁸ Podle Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011 [Ts 43/2012] jsou právě neúměrně vysoké požadavky poškozených na náhradu škody jednou z nejčastěji udávaných odpovědí jednotlivých soudů na otázku, co brání většímu využívání podmíněného zastavení trestního stíhání.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3485. Velké komentáře.

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 738. Academia iuris (C.H. Beck).

¹²¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 72. Teoretik.

způsobem bude rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání do budoucna formovat obviněného, ale je rovněž důležité, zda je toto rozhodnutí způsobilé od páchaní obdobné trestné činnosti zrazovat další osoby.¹²²

Z hlediska osoby obviněného je třeba sledovat jeho negativní i pozitivní projevy ve společnosti. Hodnocení by mělo být co nejvíce komplexní. Je potřeba vycházet z chování v zaměstnání, rodině, škole, na veřejnosti apod. Hodnotí se majetkové, individuální, sociální a rodinné poměry.¹²³ Dále je potřeba vzít v potaz, zda se jedná o osobu mladistvého, polehčující (§ 41 Tz) a přitěžující (§ 42 Tz) okolnosti vztahující se k osobě obviněného, jakož i případnou zmenšenou přičetnost obviněného při činu.¹²⁴ Soud (státní zástupce v přípravném řízení) by si měl obstarat ke zhodnocení osoby obviněného, jak uvádí Sotolář, minimálně aktuální opis z evidence Rejstříku trestů, posudek od zaměstnavatele obviněného a zprávy o pověsti obviněného v jeho bydlišti. S ohledem na povahu činu pak podle Sotoláře přichází v úvahu využití dalších podkladů, jakými jsou například lékařská zpráva, výpis z evidenční karty řidiče, posudek orgánu sociálního zabezpečení o majetkových poměrech obviněného a o jeho sociální situaci, zpráva o probíhajícím dobrovolném léčení závislosti na drogách či o absolvování psychosociálního programu, výpisy z účtů, opisy daňového přiznání atd.¹²⁵

Podle Šámala se Škvainem „*okolnosti případu představují takové skutečnosti, které charakterizují spáchaný přečin, jeho váhu a závažnost a jeho vliv na ostatní členy společnosti.*“^{126, 127} Neboť jsou okolnosti případu vymezeny jen pojmově, existuje jich neuzavřené množství. Konkrétními okolnostmi případu tak mohou být například následky činu, místo a čas spáchaní činu, průvodní jevy činu atd. Přihlížet lze mj. k některým¹²⁸ polehčujícím (§ 41 Tz) a přitěžujícím (§ 42 Tz) okolnostem.¹²⁹ Z judikatury je znám kupříkladu případ, kdy

¹²² Tamtéž.

¹²³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 782.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 738. Academia iuris (C.H. Beck).

¹²⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 48. Beckovy příručky pro právní praxi.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 738. Academia iuris (C.H. Beck).

¹²⁷ Do jisté míry (zejména ve vztahu k závažnosti spáchaného činu) tak vztahují pouze na okolnosti případu to, co dle Ščerby (viz výše), platí i pro osobu obviněného a její poměry.

¹²⁸ Některé polehčující a přitěžující okolnosti se vztahují k osobě obviněného a budou tak posuzovány (viz předchozí odstavce). Fakticky, z hlediska podmínky dle § 307 odst. 1 alinea Tř jako celku, však budou pochopitelně předmětem hodnocení všechny přitěžující a polehčující okolnosti.

¹²⁹ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 738. Academia iuris (C.H. Beck).

opilý řidič s 1,77 g/kg alkoholu v krvi zapříčinil dopravní nehodu s následky v podobě těžké újmy na zdraví u jednoho spolujezdce a ublížení na zdraví u dalších dvou spolujezdců. Podle soudu riskantní jízda takto opilého řidiče a způsobené následky představují takové okolnosti, pro které není možné trestní stíhání podmíněně zastavit.¹³⁰

2.4 Podmínky zastavení trestního stíhání podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř

Ustanovení § 307 odst. 2 Tř stanoví, že je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání jen za splnění dalších podmínek. Těmito podmínkami jsou buďto zdržení se určité činnosti, anebo složení částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Tyto podmínky mohou být splněny jak samostatně, tak i společně. V případech, kterých se ustanovení § 307 odst. 2 Tř dotýká, je možné zkušební dobu podle ustanovení § 307 odst. 3 Tř stanovit až v délce pěti let.

Ustanovení § 307 odst. 2 Tř bylo zavedeno do trestního řádu poměrně nedávno novelou zákonem č. 193/2012 Sb.¹³¹ Ustanovení § 307 odst. 2 Tř lze chápat mj. jako rozšíření množiny přečinů, na které zákon dopadá o ty přečiny, u nichž bude podmíněné zastavení trestního stíhání dostatečné právě se splněním jedné z podmínek (případně i obou) podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř, ale nebylo by dostatečné jen za splnění podmínek podle ustanovení § 307 odst. 1 Tř.

V souvislosti s přijetím této novely se však vyskytuje názor, že novelou došlo nejen k rozšíření množiny přečinů, na které zákon dopadá, ale jedná se i o jisté zpřísnění. Podle Zúbka je novou úpravou potřeba „*považovat za určité omezení uplatňované při podmíněném zastavení trestního stíhání u závažnějších přečinů*“.¹³² Zúbek tak dovozuje ze zákonné formulace, podle které soud (státní zástupce) rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání, je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného **pouze tehdy**, zdrží-li se obviněný určité činnosti anebo složí-li na účet soudu (státního zastupitelství) částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

¹³⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 117/94, [R 31/1994 tr.]

¹³¹ Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹³² ZŮBEK, J. Kvalifikované (zpřísněné) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání, Bulletin advokacie, 2016, č. 5, s. 15.

Ze Zůbkova hodnocení předmětného ustanovení vyplývá, že existuje taková skupina spáchaných přečinů, u které je podle ustanovení § 307 odst. 1 alinea Tř **vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu** rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání dostatečné, ale už není dostatečné **s ohledem na povahu a závažnost spáchaného přečinu, okolnosti jeho spáchání anebo poměry obviněného** (§ 307 odst. 2 věta první Tř).¹³³

Tomuto závěru lze podle mého názoru přisvědčit, neboť se jedná o zohlednění dvou rozdílných skupin předpokladů. Jednak těch (podle ustanovení § 307 odst. 1 alinea Tř¹³⁴) vážících se k obviněnému a okolnostem případu (k tomu viz podkapitola 2.3.5), jednak těch (§ 307 odst. 2 věta první Tř) vážících se nejen k osobě obviněného a okolnostem případu, ale i k povaze a závažnosti spáchaného přečinu.

V ustanovení § 307 odst. 2 věta první Tř oproti ustanovení § 307 odst. 1 alinea **přibývá podmínka povahy a závažnosti spáchaného přečinu**. Podmínka okolností spáchání přečinu a poměrů obviněného pak svou povahou, domnívám se, odpovídá podmínkám podle ustanovení § 307 odst. 1 alinea Tř, resp. podmínkám podle ustanovení § 307 odst. 2 alinea Tř.

Povaha a závažnost spáchaného přečinu je určena především mírou a charakterem zasažení objektu trestného činu.¹³⁵ Okolnostmi spáchání přečinu pak rozumíme „*okolnosti nejružnějšího druhu, které také ovlivňují povahu a závažnost spáchaného přečinu a týkají se místa a času přečinu, různých vlivů, jež působily na obviněného při páchaní přečinu, dále prostředí, ve kterém byl přečin spáchán, průvodních okolností, za nichž k tomu došlo.*“¹³⁶ Poměry se rozumí zejména poměry osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry obviněného.¹³⁷

Podle mého názoru je tedy ve vztahu k podmínce povahy a závažnosti spáchaného přečinu možné hovořit o zpřísnění, jelikož nelze po novele podmíněně zastavit trestní stíhání bez splnění podmínek ustanovení § 307 odst. 2 Tř tam, kde by to dříve možné bylo, neboť k povaze a závažnosti přečinu nebylo nutné přihlížet a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Zcela shodně i v ustanovení § 308 odst. 2 alinea Tř.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3489. Velké komentáře.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, bylo rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání dostatečné. Nicméně lze pozorovat i rozšíření množiny případů, u kterých je nyní možné trestní stíhání podmíněně zastavit a nebylo to možné před novelou. Jedná se o případy, ve kterých nebylo možné podmíněně zastavení trestního stíhání považovat za dostatečné vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, ale již je takové rozhodnutí dostatečné za splnění podmínek ustanovení § 307 odst. 2 Tř, přičemž povaha a závažnost trestného činu takovému rozhodnutí nebrání.

2.4.1 Zdržení se určité činnosti

Podmínka podle ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) Tř spočívá v závazku obviněného zdržet se během zkušební doby činnosti, v souvislosti s níž se přečinu dopustil. K vymezení vztahu činnosti a přečinu je možné vycházet mj. z judikatury týkající se zákazu činnosti podle ustanovení § 73 Tz, neboť i zde je činnost, která je předmětem zákazu, vázána na souvislost se spáchaným trestným činem. Byť je tato souvislost stejná, nepanuje mezi autory shoda, zda je stejný i okruh činností, kterých se lze zdržet, resp. které lze zakázat. Podle Ščerby je okruh činností, k jejichž zdržení se lze zavázat, širší než okruh činností, které lze dle ustanovení § 73 Tz zakázat. Neboť podle Ščerby ustanovení § 73 odst. 3 Tz konkretizuje oproti ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) Tř činnost v tom smyslu, že se jedná o zaměstnání, povolání, funkci, nebo takovou činnost, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.¹³⁸ Šámal je však toho názoru, že okruh činností podle § 307 odst. 2 písm. a) Tř je třeba vyložit právě s ohledem na ustanovení § 73 Tz.¹³⁹

Souvislost přečinu a činnosti musí být předně přímá¹⁴⁰ a bezprostřední¹⁴¹, tedy nestačí, „že pachatel projeví trestným činem morální nezpůsobilost k výkonu činnosti“¹⁴², ale musí jít o takovou činnost, která poskytuje příležitost k páčání trestných činů určitého druhu.¹⁴³ Nicméně není potřeba, aby k přečinu došlo „přímo při výkonu určité činnosti, která má být zakázána, ale postačí, jestliže taková činnost poskytla pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu alespoň usnadnila jeho spáchání.“¹⁴⁴

¹³⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 75. Teoretik.

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3490. Velké komentáře.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, 3 Tz 27/63, [R 9/1964 tr.]

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky, 1 Tz 11/79, [R 5/1980 tr.]

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, Tzv 6/67, [R 42/1967 tr.]

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, 5 Tdo 523/2006, [R 26/2007 tr.]

Typickou činností, které se obviněný může zdržet, je řízení motorového vozidla. Právě na této činnosti důvodová zpráva k předmětné novele demonstruje potřebnost ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) Tř, když uvádí, že „*dopravní delikty tvoří značný podíl na celkové sumě stíhaných trestných činů, přičemž v současnosti státní zástupce resp. soud nemůže využít tohoto typu odklonu, pokud se domnívá, že povaha spáchaného skutku a osobnost pachatele odůvodňuje vyloučení pachatele z provozu na pozemních komunikacích, přestože ostatní podmínky pro uplatnění tohoto typu odklonu by splněny byly. Zakotvení takové možnosti by proto mělo přispět k rychlejšímu vyřizování případů tohoto typu a přinést tím i úsporu pro systém trestní justice.*“¹⁴⁵

Ve vztahu k řízení motorových vozidel zákon v ustanovení § 307 odst. 5 věta druhá Tř stanoví povinnost soudu (státního zástupce) poučit obviněného v rozhodnutí o zastavení trestního stíhání o povinnosti odevzdat řidičský průkaz a o tom, že právní mocí rozhodnutí o zastavení trestního stíhání pozbude řidičské oprávnění. Z hlediska závazku zdržet se řízení motorového vozidla však není rozhodné, zda je či není obviněný vlastníkem řidičského oprávnění. V případě, že tomu tak není, z podstaty věci nebude poučen. Zákaz nabýt řidičské oprávnění pak vyplývá z ustanovení § 82 odst. 1 písm. h) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a změnách některých zákonů. Bude-li obviněný řídit i přes závazek zdržet se řízení motorových vozidel, nebude se jednat o trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) Tz, neboť takový závazek není uložen soudem ani správním orgánem.¹⁴⁶

2.4.2 Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti

Podmínka podle ustanovení § 307 odst. 2 písm. b) Tř spočívá v závazku obviněného složit na účet soudu (státního zastupitelství) peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního zákona.¹⁴⁷

Zákon konkrétní výši částky, ani žádné pravidlo pro její určení, nestanoví. Platí jen, že nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Odborná literatura se shoduje v závěru, že by výše

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. K bodům č. 44. – 47.

¹⁴⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 75. Teoretik.

¹⁴⁷ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

částky určené na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti neměla být určována orgány činnými v trestním řízení, nicméně je žádoucí, aby v případě dotazu obviněného (jeho obhájce potažmo) bylo obviněnému naznačeno alespoň rámcově, jak vysoká částka je vhodná.^{148, 149}

Ščerba uvádí, že v rámci české právní úpravy je taková koncepce problematická, neboť se stírá jeden ze zásadních rozdílů mezi podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním. Důvodem je podle Ščerby, že soudy (státní zástupci) budou tendovat k nadužívání podmíněného zastavení trestního stíhání na úkor narovnání, neboť za jinak stejných podmínek nebude třeba se dále zabývat souhlasem poškozeného. Problematické je to z toho důvodu, že právě narovnání je odklonem nejvíce reflektujícím východiska restorativní justice, jejichž aplikace – uvádění v život - je žádoucí.¹⁵⁰

2.5 Zkušební doba a osvědčení se

Jsou-li naplněny podmínky podle ustanovení § 307 odst. 1 a odst. 2 Tř a je-li tedy možné uvažovat o vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, je třeba určit zejména délku zkušební doby, která je esenciální náležitostí rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle ustanovení § 307 odst. 3 Tř. Zkušební doba může být standardně uložena v délce trvání dvou let, v případě splnění podmínek podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř však může být stanovena až v délce trvání pěti let. Je-li trestní stíhání vedeno proti mladistvému, může být podle ustanovení § 69 odst. 2 ZSM zkušební doba stanovena v maximální délce tři let. Podle ustanovení § 307 odst. 6 Tř lze obviněnému uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k vedení řádného života.

Povinnosti obviněného ve zkušební době jsou dány ustanovením § 308 odst. 1 Tř, přičemž platí, že obviněný musí ve zkušební době vést řádný život, plnit své povinnosti spočívající v náhradě škody, vydání bezdůvodného obohacení nebo jiné povinnosti, ke které se obviněný zavázal, jakož vyhovět i dalším uloženým omezením. Kontrola obviněného, zda řádně dodržuje tyto své povinnosti, se řídí analogicky ustanoveními § 329 a násl. Tř, která se vztahují k podmíněnému odkladu výkonu trestu odnětí svobody.¹⁵¹ K náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení viz podkapitola 2.3.4. Jinými povinnostmi, ke kterým se obviněný zavázal, rozumíme

¹⁴⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 78. Teoretik.

¹⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3522. – 3523. Velké komentáře.

¹⁵⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 78. Teoretik.

¹⁵¹ Tamtéž s. 80.

dobrovolné převzetí povinností podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř,¹⁵² k tomu viz podkapitola 2.4.

2.5.1 K pojmu řádný život

Pojem „*řádný život*“ se v recentní právní úpravě objevuje nejen v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání, ale zejména i v souvislosti s podmíněným odkladem výkonu trestu odnětí svobody, pročež judikatura poskytuje bohaté vymezení. Řádný život nevede zejména ten, kdo se dopustí ve zkušební době dalšího trestného činu. Existují nicméně i další kritéria, proto je v některých případech možné uvažovat o osvědčení se obviněného ve zkušební době i v případě, že spáchá další trestný čin, a naopak o neosvědčení se v případě, kdy další trestný čin spáchán nebude.¹⁵³

Dalším kritériem může být absence protiprávního jednání obviněného nejen v rovině trestněprávní, ale i mimo ni. V rámci řádného života by se měl obviněný vyvarovat zpravidla páchaní přestupků, jiných správních deliktů apod. Obviněný by ale neměl svévolně porušovat ani jiné své závazky, které stát přímo nesankciuje a které vyplývají ze soukromého práva.¹⁵⁴ V širším slova smyslu lze na řádný život usuzovat ze způsobu plnění všech občanských, rodinných a pracovních povinností.¹⁵⁵ Ščerba pak uvádí, že „*součástí vedení řádného života by mělo být odstranění všech negativních příčin, které vedly ke spáchání trestného činu, za nějž byl pachatel odsouzen.*“^{156, 157} Příkladem může být léčba závislosti na alkoholu, jiné droze či syndromu patologického hráčství.¹⁵⁸

Je-li zpravidla další trestný čin porušením řádného života, není tomu tak většinou u jednotlivých a nahodilých vybočení v rámci ostatních kritérií řádného života. Ve vztahu k přestupku tak judikatura uvádí: „*Skutečnost, že se obviněný, jehož stíhání pro trestný čin v dopravě bylo podmíněně zastaveno, dopustil ve zkušební době dopravního přestupku, nebude zpravidla sama*

¹⁵² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3503. Velké komentáře.

¹⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 553. Velké komentáře; Srov. rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky, 2 To 51/74, [R 19/1976 tr.]

¹⁵⁴ DRAŠTÍK, A, FREMR, R, DURDÍK, T, RŮŽIČKA, M a SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář. I. díl.* s. 626.

¹⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3502. Velké komentáře.

¹⁵⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 234. Teoretik.

¹⁵⁷ V kontextu podmíněného zastavení trestního stíhání nutno chápat jako příčiny, které vedly ke spáchání přečinu, pro nějž je trestní stíhání vedeno – podmíněně zastaveno.

¹⁵⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 234. Teoretik.

*o sobě stačit k závěru, že obviněný nevedl řádný život a je tak důvod k rozhodnutí podle § 308 odst. 1 tr. ř., že se v trestním stíhání pokračuje. Způsob jeho života ve zkušební době je i v takovém případě třeba důsledně hodnotit ze všech rozhodných hledisek.*¹⁵⁹ Za pozornost stojí zejména fakt, že intenzita přestupku, jakožto elementu potenciálně narušujícího řádný život obviněného, je zde vyšší, neboť se přestupek dotýká stejného zájmu chráněného zákonem jako spáchaný trestný čin.

2.5.2 Přiměřená omezení a povinnosti

K tomu, aby obviněný vedl řádný život, je možné mu uložit podle ustanovení § 307 odst. 6 Tř přiměřená omezení a povinnosti, jejichž demonstrativní výčet je obsažen v ustanovení § 48 Tz.¹⁶⁰ Omezení musí být zejména přiměřená přečinu, pro který je obviněný stíhán. Přiměřená jsou taková omezení a povinnosti, které souvisí s přečinem a jsou úměrné k jeho závažnosti. Předmětem přiměřených omezení a povinností nemůže být činnost, která může být předmětem zákazu činnosti podle ustanovení § 73 Tz, respektive závazku zdržet se takové činnosti ve smyslu ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) Tř.¹⁶¹ Analogicky k ustanovení § 48 Tz jsou přiměřená omezení a povinnosti dvojího druhu. Ta v ustanovení § 48 Tz uvedená výslovně (demonstrativní výčet) a všechna ostatní.

*„Jako jinou než v trestním zákoně výslovně uvedenou přiměřenou povinnost lze ovšem podmíněně odsouzenému uložit pouze takovou povinnost, která pro něj vyplývá ze zákonné úpravy, z rozhodnutí příslušného orgánu nebo z jiné právní skutečnosti.“*¹⁶² Ve vztahu k podmíněnému zastavení trestního stíhání pak judikaturou blíže vymezeno takto: *„Přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti ukládané při podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 6 TrŘ musí být vymezeny tak, aby zásadně směřovaly k plnění celého rozsahu určité povinnosti vyplývající pro obviněného již ze zákona nebo ze soudního či jiného úředního rozhodnutí (např. povinnosti umožnit rozvedenému manželovi styk s nezletilým dítětem). To platí zejména za situace, kdy stíhaným přečinem nebyla způsobena škoda, kterou je třeba podle § 307 odst. 1 písm. b) TrŘ vypořádat, protože pak vhodně formulovaná přiměřená omezení*

¹⁵⁹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 1 83/97, [R 54/1997 tr.]

¹⁶⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 79. Teoretik.

¹⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3495. Velké komentáře.

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, 4 Tz 106/2005, [T 850]

nebo přiměřené povinnosti mohou nahradit chybějící výchovný vliv povinnosti k náhradě škody na obviněného. ¹⁶³

Podle mého názoru je ustanovení § 307 odst. 6 Tř v elementárním rozporu se smyslem institutu podmíněného zastavení trestního stíhání jako takového. Je-li podstatou podmíněného zastavení trestního stíhání dobrovolné splnění určitých podmínek (vyjádření souhlasu s takovým vyřízením věci mj.) za současného upuštění od intervence po dobu zkušební doby, je uložení přiměřených povinností a omezení prolomením této podstaty, neboť k intervenci sui generis dochází.

2.5.3 Osvědčení se

Plní-li obviněný ve zkušební době výše vymezené povinnosti (viz podkapitoly 2.5.1 a 2.5.2) rozhodne soud (státní zástupce) podle ustanovení § 308 odst. 1 Tř, že se obviněný osvědčil. Jinak soud rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se neosvědčil a že se v trestním stíhání pokračuje. Výjimečně může soud (státní zástupce) vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání v platnosti a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok, zkušební doba nicméně nesmí překročit pět let. Takto lze rozhodnout nejen v průběhu zkušební doby, ale rovněž až do jednoho roku po jejím skončení.¹⁶⁴

Analogicky podle ustanovení § 329 odst. 2 Tř předseda senátu (státní zástupce) buďto osobně zjišťuje alespoň jednou za šest měsíců, zda obviněný vede řádný život a dodržuje uložená opatření, anebo kontrolou pověří probačního úředníka podle ustanovení § 329 odst. 1 Tř.¹⁶⁵

Prodloužení zkušební doby se uplatní v těch případech, kdy obviněný svým jednáním sice zavedl příčinu k pokračování v trestním stíhání, nicméně toto jednání svou intenzitou přesahuje intenzitu jednání přípustného jen malou měrou. Stejně jako v případě prvotního rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, i v případě rozhodnutí, kterým se prodlužuje zkušební doba, je potřeba zkoumat naplnění podmínky § 307 odst. 1 alinea Tř (resp. 307 odst. 2 alinea Tř), tedy zda lze takové rozhodnutí považovat za dostatečné vzhledem k osobě obviněného,

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, Tpjn 300/2003, [R 22/2004 tr.]

¹⁶⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 80. Teoretik.

s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu (k tomu viz podkapitola 2.3.5).¹⁶⁶

Z ustanovení § 308 odst. 2 Tř plyne tzv. zákonná fikce osvědčení se. Platí, že se obviněný osvědčil, jestliže o tom soud, aniž by na tom měl obviněný vinu, nerozhodl. Vinu na tom bude mít obviněný zejména v případě, kdy ve zkušební době spáchá trestný čin, přičemž orgány činné v trestním řízení jsou vázány presumpcí nevinny a rozhodnout o tom, že se obviněný neosvědčil, mohou až po pravomocném odsouzení. Právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil (popř. fikcí osvědčení se), nastávají účinky zastavení trestního stíhání (§ 308 odst. 3 Tř). To znamená, že pro týž skutek je trestní stíhání dále vyloučeno (s výjimkou mimořádných opravných prostředků).¹⁶⁷

2.6 Průběh řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání

Iniciovat podmíněné zastavení trestního stíhání může kdokoli. Krom stran to tak může být například zájmové sdružení občanů, mediátor apod. Trestní řád pro takový podnět nepředpokládá zvláštní formu, a proto – a *silencio legis* – musí takový podnět splňovat jen obecné náležitosti podání podle ustanovení § 59 Tř. Pro soud (státního zástupce) není podnět jakkoli závazný a pokud se pro podmíněné zastavení trestního stíhání nerozhodne, není povinen o tom formálně rozhodnout. V odborné literatuře byl ovšem vysloven názor, že je vhodné, aby se soud (státní zástupce) s takovým podnětem řádně vypořádal v rámci odůvodnění rozhodnutí ve věci samé.¹⁶⁸

Státní zástupce rozhoduje v přípravném řízení pouze na základě spisu bez jednání. Zákon nezná žádné zasedání, které by bylo ve věci možné konat a přiblížit se tak např. rozhodování před soudem. Zákon nevyčleňuje ani konkrétní fázi řízení, tedy platí, že státní zástupce může o podmíněném zastavení trestního řízení rozhodnout kdykoli, kdy jsou splněny podmínky podle ustanovení § 307 Tř.¹⁶⁹

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 3504. – 3505. Velké komentáře.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 3505. – 3506.

¹⁶⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 39–40. Beckovy příručky pro právní praxi.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 40.

V řízení před soudem bude přicházet podmíněné zastavení trestního stíhání v úvahu především v řízeních před samosoudcem, který podle ustanovení § 314a Tř koná řízení o trestných činech, pro které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Samosoudce nebude rozhodovat pouze v následujících případech:

- 1) řízení je vedeno pro nedbalostní přečin, pro který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní sazbou přesahující pět let¹⁷⁰,
- 2) byla podána obžaloba pro trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení okresní soud v senátu, ale v průběhu řízení dojde k přehodnocení právní kvalifikace trestného činu, nebo
- 3) se jedná o úmyslné přečiny, kde horní hranice trestní sazby nepřesahuje pět let, ale k řízení o nich je podle § 17 Tř příslušný krajský soud.¹⁷¹

Rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání je možné v rámci hlavního líčení podle ustanovení § 223a Tř, nicméně smysl podmíněného zastavení trestního stíhání předpokládá, že řízení do stádia hlavního líčení nedospěje.¹⁷² Senát nejčastěji bude o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodovat v rámci předběžného projednání obžaloby podle § 188 odst. 1 písm. f) Tř. V řízení před samosoudcem se nekoná předběžné projednání obžaloby podle ustanovení § 314c Tř. Samosoudce tak zpravidla o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodne na základě spisu. Samosoudce nicméně nemá – na rozdíl od senátu – možnost vyslechnout obviněného dle ustanovení § 185 odst. 2 Tř, podle něhož může k usnadnění rozhodnutí o předběžném projednání obžaloby předseda senátu obviněného vyslechnout. Bude-li výslech obviněného pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání klíčový, bude tak moci samosoudce učinit jen v hlavním líčení.¹⁷³

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání má vždy formu usnesení podle ustanovení § 119 odst. 1 Tř. Soud (státní zástupce) usnesení odůvodní tak, aby bylo zřejmé, z jakých důkazů a skutkového stavu právní posouzení vychází. Ohledně vyhlášení, vyhotovení a oznámení usnesení nejsou v trestním řádu obsažena odchylná ustanovení od obecné úpravy. Bylo-li rozhodnuto v hlavním líčení, veřejném či neveřejném zasedání, rozhodnutí se vyhláší

¹⁷⁰ Přečinem rozumíme všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, pro které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

¹⁷¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 86. Teoretik.

¹⁷² SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 43. Beckovy příručky pro právní praxi.

¹⁷³ Tamtéž.

podle ustanovení § 135 Tř. V případě, kdy samosoudce nerozhoduje v hlavním líčení, se tak usnesení nevyhlašuje. Usnesení je vždy třeba vyhotovit v písemné formě, bez ohledu na to, zda je vyhlášeno. Není-li však usnesení vyhlášeno, je třeba doručit jeho opis dle ustanovení § 137 odst. 1 Tř. Usnesení se doručuje obviněnému, poškozenému a jedná-li se o rozhodnutí soudu, tak i státnímu zástupci.¹⁷⁴

Podle ustanovení § 307 odst. 7 Tř je proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání přípustná stížnost, kterou může podat poškozený, obviněný a státní zástupce (rozhodl-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud). Zákon přiznává stížnosti odkladný účinek.

Konečně je možné trestní stíhání podmíněně zastavit i v řízení odvolacím, nicméně v takovém případě není stížnost přípustná. Řádný opravný prostředek není a proti rozhodnutí je možné podat jen dovolání.¹⁷⁵

2.7 Podmíněné zastavení trestního stíhání ve Slovenské republice

Slovenský trestní řád (trestný poriadok¹⁷⁶) rovněž umožňuje podmíněně zastavit trestní stíhání. Podmíněné zastavení trestního stíhání je možné jak v přípravném řízení¹⁷⁷, tak v řízení před soudem.¹⁷⁸ Slovenská úprava je té české velmi blízká, když shodně mezi základní podmínky pro zastavení trestního stíhání stanovuje¹⁷⁹:

- 1) Obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí.
- 2) Obviněný se k činu doznal.
- 3) Obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě.
- 4) Vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně považovat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání za dostatečné.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 45–46.

¹⁷⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 85. Teoretik.

¹⁷⁶ Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

¹⁷⁷ Ustanovení § 216 Tp.

¹⁷⁸ Ustanovení § 282 Tp.

¹⁷⁹ Ustanovení § 216 Tp.

Slovenská úprava se naopak odchyluje ve vymezení okruhu trestných činů a nestanovuje vedle povinnosti k náhradě škody povinnost vydat bezdůvodné obohacení.

Zatímco v České republice je možné podmíněně zastavit trestní stíhání vedené o přečinu, ve Slovenské republice je možné podmíněně zastavit trestní stíhání vedené o trestném činu, pro který zákon stanovuje horní hranici trestní sazby nepřevyšující pět let. Jedná se tedy o úpravu shodnou s úpravou, která byla v České republice účinná před spornou novelou.¹⁸⁰

Slovenský trestní řád nicméně zná jisté výjimky. Podle ustanovení § 216 odst. 6 Tř není možné podmíněně zastavit trestní stíhání v případech, kdy byla trestným činem způsobena smrt, je vedené trestní řízení pro korupci nebo je vedené trestní řízení proti veřejnému činiteli v souvislosti s výkonem jeho pravomoci. Podle mého názoru je taková úprava nesystematická. Pokud zákonodárce vyjadřuje typovou závažnost jednotlivých trestných činů trestní sazbou, tak jí buďto vyjádřil v případě některých trestných činů špatně, anebo přistupuje diskriminačně k pachatelům stejně závažných trestných činů.

Vedle podmíněného zastavení trestního stíhání, jak ho zná i český trestní řád, zná slovenský trestní řád¹⁸¹ i podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného. Podstatou tohoto institutu je umožnit podmíněně zastavit trestní stíhání pachateli trestného činu, který přispěl k objasnění některých trestných činů nebo k usvědčení pachatelů těchto trestných činů.¹⁸² Podmínkou je, aby zájem společnosti na objasnění trestného činu, který obviněný pomáhá objasnit, převažoval nad zájmem společnosti na potrestání obviněného. Podmínky pro „klasické“ podmíněné zastavení trestního stíhání nemusí být vůbec splněny.

V tomto případě, myslím, nelze vůbec hovořit o východiscích restorativní justice, neboť zájem poškozeného byl absolutně upozaděn zájmem společnosti.

¹⁸⁰ K tomu blíže viz podkapitola 2.3.1

¹⁸¹ Ustanovení § 218 a násl. Tř.

¹⁸² Dle § 218 odst. 1 Tř se jedná o závažnější trestné činy, které se týkají korupce, organizovaného zločinu a terorismu.

3 Úvahy de lege ferenda

Právní úprava podmíněného zastavení trestního stíhání je podle mého názoru kvalitní, díváme-li se na ni izolovaně. Podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání jsou nastaveny rozumně a zohledňují jak zájmy poškozeného, kterému je nahrazena škoda a vydáno bezdůvodné obohacení, tak i zájmy společnosti, neboť takové rozhodnutí musí být dostatečně s ohledem na celou řadu okolností (viz ustanovení § 307 odst. 1 alinea Tř).

Myslím, že nedostatky předmětné právní úpravy jsou spíše systematické. Vhodné by bylo odklony, které vycházejí z principů restorativní justice, lépe ukotvit v systému trestních sankcí, které svou povahou představují.

Hovořím-li o lepším ukotvení odklonů v rámci systému trestních sankcí, mám za to, že by měly hrát naprostý prim v řízeních o trestných činech nižší závažnosti. S ohledem na rozličnost případů, které v reálném životě mohou nastat, nelze přímo vymezit skupinu trestných činů, které by měly být řešeny jen tímto způsobem. V konkrétních případech by to mohlo znamenat přílišnou měkkost přístupu k pachateli a postup by nebyl individuálně ani generálně preventivní. Jako vhodné se mi jeví, aby soud (státní zástupce) musel za splnění daných podmínek trestní stíhání podmíněně zastavit. V takovém případě by, bez dalších změn, ustanovení § 307 odst. 1 Tř znělo: "*V řízení o přečinu zastaví se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně trestní stíhání, jestliže (...) a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.*" Na souhlasu obviněného je pochopitelně bezpodmínečně nutné trvat, aby byly zachovány základní zásady trestního stíhání. Obdobně, myslím si, by mohlo být upraveno i narovnání.

Bylo by pak na judikatuře, aby vymezila, ve kterých případech by se podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání aplikovalo. Současná rozhodovací praxe soudů představuje vhodné východisko pro předestřenou právní úpravu. Kde je dnes podmíněné zastavení trestního stíhání či narovnání dostačující, bylo by pro futuro nutné. Takto formulovaná právní úprava by jasně deklarovala hodnotová východiska českého trestního práva. Pro příště by méně závažné věci byly řešeny jen "*restorativně*", byla-li by k tomu ze strany obviněného vůle.¹⁸³

¹⁸³ Respektive i poškozeného v případě narovnání.

Domnívám se dále, že mají-li představovat podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání základní způsob řešení méně závažných trestných činů, je vhodná jejich lepší provázanost. Mezi těmito instituty existují dva základní rozdíly. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání je u narovnání nutný souhlas poškozeného a zároveň narovnání představuje konečné vyřízení věci – trestní řízení je definitivně zastaveno.

Myslím, že existence výše uvedených rozdílů pouze snižuje potenciál odklonů s restorativními prvky. Pachatelé trestných činů jsou různí, liší se jejich motivy, zázemí, schopnost resocializace a celá další řada jejich osobnostních rysů. Různé jsou i trestné činy a jejich dopad na poškozené. Někdy je čistě majetkový, někdy může ohrozit zdraví a ani psychické následky nejsou vyloučeny.

Narovnání dnes připadá v úvahu jen za situace, kdy je definitivní vyřízení věci dostatečné, jak vyplývá z dikce ustanovení § 309 odst. 1 alinea Tř. V mnoha případech, jinak vhodných k odklonu, tomu tak není a musí proběhnout klasické trestní řízení. V případě narovnání s podmíněným odkladem by bylo na obviněném, aby svým chováním ve zkušební době prokázal, že je takové vyřízení věci dostatečné.

Narovnání s podmíněným odkladem by nekonkurovalo podmíněnému zastavení trestního stíhání, ale naopak jej doplnilo. S ohledem na východiska restorativní justice není podmíněné zastavení trestního stíhání vždy vhodné. Bez souhlasu poškozeného totiž nelze hovořit o tak výrazné nápravě vztahů mezi pachatelem a poškozeným jako v případě narovnání. V některých situacích tak nemusí být vyřízení věci prostřednictvím podmíněného zastavení trestního stíhání dostatečné, ale narovnání s podmíněným odkladem by dostatečné bylo.

Myslím, že by do budoucna právní úprava mohla splynout i do společné varianty. V rámci takového odklonu by část podmínek byla obligatorní (nahrazení škody, vydání bezdůvodného obohacení, doznání, ...) a část fakultativní, ponechaná na uvážení soudu či státního zástupce (podmíněné odložení, souhlas poškozeného).

Závěr

V úvodu práce jsem si za cíl vylíčil komplexní shrnutí právní úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání. Ukázalo se, že judikatura podrobně vymezuje jednotlivé její aspekty. Dílem je to dáno relativně vysokým počtem případů, které byly od zavedení tohoto institutu do českého právního řádu tímto způsobem vyřízeny, dílem je na některé aspekty aplikovatelná judikatura vztahující se k jiným institutům, například k podmíněnému odkladu výkonu trestu odnětí svobody.

V rámci první kapitoly jsem se zabýval pojmem „*restorativní justice*“ a pojmem „*odklon*“. Oba pojmy jsou nelehce definovatelné, respektive existuje množství definičních znaků, které nejsou odbornou veřejností přijímány jednotně. To platí zejména pro odklon. Nestandardní průběh trestního stíhání, které nedospěje do fáze vydání klasického rozsudku, je jediným definičním znakem, na kterém panuje mezi autory všeobecná shoda. Část autorů odklony chápe jako instituty, které naplňují principy restorativní justice. V pojetí těchto autorů tak není odklonem např. trestní příkaz.

Toto pojetí se stalo pro další směřování práce klíčové. Vymezuje vhodným způsobem vzájemně blízké instituty – podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých. Těmto odklonům jsem proto věnoval v práci více prostoru, abych komplexně obsáhl východiska restorativní justice v českém trestním právu.

V rámci druhé kapitoly jsem se pokusil detailně obsáhnout jednotlivé aspekty podmíněného zastavení trestního stíhání. První podkapitoly jsou věnovány obecné charakteristice a v krátkosti je shrnut vývoj právní úpravy. Nejzásadnější částí textu vůbec je podkapitola č. 2.3, která je věnována podmínkám podle ustanovení § 307 odst. 1 Tř.

V rámci podmínky řízení o přečinu jsem se zabýval přínosem novely z roku 2009. Podmínka řízení o přečinu je v trestním řádu přítomna s účinností od 1. 1. 2010, do té doby zde byla podmínka trestného činu s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. S odkazem na statisticky relevantní údaje jsem dospěl k závěru, že tato novela neměla praktický dopad.

K další podmínce – doznání se – byl v odborné literatuře vysloven názor, že je tato podmínka v rozporu se zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare* a bylo by vhodné inspirovat se právní

úpravou narovnaní. V rámci narovnaní se dokládá jen prohlášení o spáchání skutku, ke kterému nelze v dalším případném řízení přihlížet. S tímto názorem jsem vyslovil nesouhlas, neboť podle mého názoru odporuje samotnému smyslu podmíněného zastavení trestního stíhání.

Z hlediska dalších vzájemně souvisejících podmínek – náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení – jsem se zabýval vztahem trestního a občanského práva. Jako zásadní nedostatek právní úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání hodnotím absenci povinnosti nahradit poškozenému nemajetkovou újmu. Naopak povinnost vydat bezdůvodné obohacení hodnotím jako pozitivní.

V rámci následující podmínky vztahující se k osobě obviněného a okolnostem případu lze sledovat provázanost podmíněného zastavení trestního stíhání a klasických trestních sankcí. V rámci hodnocení osoby obviněného a okolností případu se zvažují mj. polehčující a přitěžující okolnosti dle trestního zákoníku.

V další podkapitole (2.4) jsem rozebíral podmínky podle ustanovení § 307 odst. 2 Tř, které byly zavedeny novelou z roku 2012. V úvodu této podkapitoly jsem se zamýšlel nad povahou této novely. V odborné literatuře byl vysloven názor, že se jedná o novelu zpřísnující. Dospěl jsem k názoru, že v jistých ohledech je novela opravdu zpřísnující, nicméně zároveň otevírá cestu k podmíněnému zastavení trestního stíhání v případech, ve kterých to před novelou možné nebylo. V těchto případech, ve kterých by muselo před novelou proběhnout klasické trestní řízení, lze naopak hovořit o menší přísnosti nové právní úpravy.

Jednotlivé podmínky jsem hodnotil i s ohledem na úpravu jiných institutů trestního práva. U zdržení se určité činnosti se ukázala jako velmi přínosná judikatura vztahující se k ustanovení § 73 Tz, které upravuje trest zákazu činnosti. Složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti je pak podmínkou nejen u podmíněného zastavení trestního stíhání, ale i u narovnaní.

Podkapitola č. 2.5 s názvem „Zkušební doba a osvědčení se“ se vztahuje k následné fázi podmíněného zastavení trestního stíhání, tj. fázi po samotném rozhodnutí. Shrnuji zde, jaká hlediska jsou rozhodující pro posouzení, zda se obviněný osvědčil, jaká je jejich vzájemná provázanost a váha. V závěrečných podkapitolách (2.6 a 2.7) jsem se pak zaměřil na samotné

řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání, tj. komu je dána procesní iniciativa, jakou formu má samotné rozhodnutí apod.

V poslední kapitole (3) jsem přestřel některé své úvahy de lege ferenda. Jednak jsem se zamýšlel nad tím, zda by nebylo vhodnější více aplikovat odklony v rámci méně závažné trestné činnosti a jednak jsem se zaměřil na možnosti lepší provázanosti podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.

Použitá literatura

Monografie a komentáře

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Vladimír SOLNAŘ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.
- DRAŠTÍK, A, FREMR, R, DURDÍK, T, RŮŽIČKA, M a SOTOLÁŘ, A. Trestní zákoník: Komentář. I. díl. ISBN 978-80-7478-790-4.
- FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRŮVNA. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-64-9.
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.
- SCHEINOST, Miroslav a Helena VÁLKOVÁ a kol. Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-154-7.
- SOTOLÁŘ, Alexander, František PŮRY a Pavel ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507.
- STRÉMY, Tomáš, Lucia KURILOVSKÁ a Miroslava VRÁBLOVÁ. Restoratívna justícia. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-075-8.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9.
- ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

- ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
- VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 2., vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 9788074003219.

Odborné články a příspěvky do sborníků

- KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice In Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-7338-021-8.
- ZŮBEK, J. Kvalifikované (zprůsněné) podmínky u podmíněného zastavení trestního stíhání, Bulletin advokacie, 2016, č. 5, s. 15.

Judikatura

- Rozhodnutí č. 57/2006 Sb. rozh tr.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 1 83/97, [R 54/1997 tr.]
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 383/2005, [R 57/2006 tr.]
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 831/94, [SR 4/1995 str. 92]
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, 10 To 336/2003, [R 3/2005 tr.]
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc, 2 To 50/96, [R 46/1996 tr.]
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě, 6 To 377/95, [R 6/1996 tr.]
- Rozsudek městského soudu v Praze, 61 To 275/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky, 1 Tz 11/79, [R 5/1980 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2003, sp. zn. 4 Tz 84/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, 4 Tz 106/2005, [T 850]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, Tpjn 300/2003, [R 22/2004 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, 3 Tz 27/63, [R 9/1964 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR, Tzv 6/67, [R 42/1967 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu, 5 Tdo 523/2006, [R 26/2007 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 3 To 207/2001, [R 29/2002 tr.]

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 3 To 380/94, [R 20/1995 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 117/94, [R 31/1994 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 424/96, [R 27/1997 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, 4 To 693/94, [R 19/1995 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, 10 To 336/2003, [R 3/2005 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc, 2 To 89/95, [SR 1/1996 str. 12]
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě, 3 To 21/96, [R 47/1996 tr.]

Online zdroje

- MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare) [online]. In: [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-zakaz-donucovani-k-sebeobvinovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx>

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb. o soudech a soudcích.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Legislativa

Česká republika

- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřadech, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Zákon č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb. o soudech a soudcích.
- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a změnách některých zákonů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Slovenská republika

- Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

Další zdroje

- Pokyn obecné povahy ze dne 19. listopadu 2003, poř. č. 12/2003 nejvyššího státního zástupce, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním.
- Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011 [Ts 43/2012].

Resumé

Tématem této práce je podmíněné zastavení trestního stíhání. Podmíněné zastavení trestního stíhání je druhem odklonu, jehož podstatou je dočasné zastavení trestního stíhání s tím, že vyhoví-li obviněný zákonem stanoveným podmínkám, bude trestní stíhání zastaveno definitivně. Krom úvodu a závěru je práce členěna do tří základních kapitol. První kapitola je věnována pojmům „*restorativní justice*“ a „*odklon*“. V návaznosti na definici odklonu se práce v přiměřeném rozsahu zabývá jednotlivými odklony v českém trestním řízení. Těžištěm celé práce je druhá kapitola, která se věnuje samotnému podmíněnému zastavení trestního stíhání. Jednotlivé podkapitoly se zabývají zejména podmínkami, za kterých je možné trestní stíhání podmíněně zastavit, průběhu zkušební doby a specifikům řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Kapitola dále obsahuje i shrnutí vývoje právní úpravy či exkurz do úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání ve Slovenské republice. Závěrečná kapitola je věnována úvahám *de lege ferenda*.

Abstract

The master thesis addresses the institute of the conditional discontinuance of criminal prosecution. Being one part of divergences, the core of the conditional discontinuance of criminal prosecution lays in temporally suspension of further criminal proceeding with a premise of its definitive suspension if the legal requirements are met. Except for the introductory part and the conclusion, the thesis is divided into three main chapters. The first chapter is devoted to the concept of restorative justice and deals also with a concept of divergences. In addition to the definition of the divergence the thesis addresses adequately particular types of divergences as they appear in Czech criminal proceedings. The core of the thesis shall be found in the chapter number two, which provides a closer look at the conditional discontinuance of criminal prosecution itself. Through all the paragraphs in this chapter the conditions of an application of the conditional suspension, the course of the probation period and particularities of this proceeding are being dealt with. Furthermore, the chapter includes also a summarization of an evolution of the law, as well as a brief study of a Slovak conception of conditional discontinuance of criminal prosecution. In the closing chapter several *de lege ferenda* thoughts are expressed.

Název práce v anglickém jazyce

Conditional discontinuance of criminal prosecution

Klíčová slova

podmíněné zastavení trestního stíhání, odklon, restorativní justice

Key words

conditional discontinuance of criminal prosecution, diversion, restorative justice